

Informe de la cultura 2013

Informe de la cultura 2013

Índex

Institut de Cultura de Barcelona

Consell d'Administració

President

Jaume Ciurana i Llevadot

Vicepresident

Gerard Ardanuy i Mata

Vocals

Francina Vila i Valls

Guillem Espriu Avedaño

Ángeles Esteller Ruedas

Isabel Ribas Seix

Pius Alibek

Montserrat Vendrell Rius

Elena Subirà Roca

Josep M. Montaner i Martorell

Miquel Cabal Guarro

Maria del Mar Dierssen Sotos

Daniel Giralt-Miracle

Ramon Massaguer i Meléndez

Arantxa García Terente

Gerent de l'Àrea de Cultura,

Coneixement, Creativitat i Innovació

Marta Clari Padrós

Secretària

Montserrat Oriol Bellot

Comitè Executiu del Consell

de la Cultura de Barcelona

Montserrat Vendrell Rius, vicepresidenta del Consell

i presidenta del Comitè Executiu, Miquel Cabal Guarro,

Toni Casares Roca, Xavier Cordoní i Fernández, Daniel

Giralt-Miracle i Elena Subirà Roca.

Informe de la cultura 2013

Edició

Ajuntament de Barcelona

Consell d'Edicions i Publicacions

President

Jaume Ciurana i Llevadot

Vocals

Jordi Martí i Galbis

Jordi Joly Lena

Vicente Guallart Furió

Àngel Miret Serra

Marta Clari Padrós

Miquel Guiot Rocamora

Marc Puig Guàrdia

Josep Lluís Alay Rodríguez

José Pérez Freijo

Pilar Roca Viola

Direcció

Montserrat Tort

Pilar Roca Viola

Coordinació i indicadors

Assumpta Manils

Isis Olba

Coordinació editorial

Meritxell Téllez

Disseny gràfic

Mucho

Fotografies

Carne Masía: pàgines 49, 62, 66,

Consuelo Bautista: pàgines 37, 51, 54, 57, 72, 77, 89, 98, 104, 119

Gunnar Knechtel: pàgines 14, 15, 96, 97

Mariano Herrera: pàgina 95

Pep Herrero: pàgines 9, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 22, 27, 28, 29, 35, 39,

50, 53, 61, 71, 90, 93, 94, 101, 102, 106, 107, 110, 114, 114, 121, 122

Pere Vivas: pàgina 91

Robert Ramos: pàgina 58

Correcció de català

Laia Cabal

Traducció al castellà

Robert Falcó

Traducció a l'anglès

Manners Traduccions

Impressió

Syl Creaciones gráficas y publicitarias, S.A.

Dipòsit legal: B. 17807-2014

© Edició 2013: Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura

© Textos: els autors

© Fotografies: els fotògrafs

5

Cultura i ciutat

Xavier Trias

Alcalde de Barcelona

7

Barcelona, un gran equipament cultural

Jaume Ciurana

Tinent d'alcalde

de Cultura,

Coneixement,

Creativitat i Innovació

19

Informe anual de la cultura de 2013

Comitè Executiu del Consell

de la Cultura de Barcelona

37

Principals indicadors

culturals de Barcelona 2013

43

Cultura y ciudad

Xavier Trias

Alcalde de Barcelona

45

Barcelona, un gran equipamiento cultural

Jaume Ciurana

Teniente de alcalde

de Cultura,

Coneixement,

Creativitat i Innovació

57

Informe anual de la cultura de 2013

Comitè Executiu del Consell

de la Cultura de Barcelona

77

Principales indicadores

culturales de Barcelona 2013

83

Culture and city

Xavier Trias

Mayor of Barcelona

85

Barcelona, a great cultural facility

Jaume Ciurana

Deputy Mayor for Culture,

Knowledge, Creativity

and Innovation

97

Annual Report on Culture 2013

Executive Committee

of the Consell de la

Cultura de Barcelona

121

Main cultural indicators

for the city of Barcelona 2013

Cultura i ciutat

Xavier Trias

Alcalde de Barcelona

Un dels aspectes que més contribueixen a definir Barcelona és la seva intensa vida cultural. El sector cultural de la ciutat, tot i les dificultats, es mostra i es reivindica com un sector d'una enorme vitalitat, com ho demostra la constant aparició de noves iniciatives que contribueixen a enriquir el mapa cultural de la ciutat.

La cultura es configura com un element identificador de projecció internacional, però també de benestar i qualitat de vida. Barcelona es defineix com una ciutat de cultura, coneixement, creativitat, innovació i benestar. L'activitat cultural de la nostra ciutat ha creat una identitat pròpia, la de la capital cultural del país, en què les mostres de cultura popular i tradicional conviuen amb tota naturalitat amb les propostes més modernes, emergents i innovadores.

Al mateix temps, com a element de projecció, la cultura feta a la ciutat gaudeix d'un sòlid reconeixement internacional, gràcies al prestigi i a la qualitat que ha assolit. No és casual que Barcelona aculli multitud d'artistes i creadors arribats d'arreu del món, cridats pel dinamisme que es pot trobar a la nostra ciutat.

Finalment, la cultura és un element de cohesió social i benestar; és una cadena de transmissió de valors i un sistema de participació en què persones i entitats posen les seves energies i la seva iniciativa al servei de tota la societat.

L'Ajuntament vol seguir oferint la seva complicitat a tots aquests creadors i artistes, professionals i voluntaris que, amb la seva empenta, fan de la cultura i la ciutat un tàndem imparable.

Barcelona, un gran equipament cultural

Jaume Ciurana
Tinent d'alcalde de Cultura,
Coneixement, Creativitat
i Innovació

Tenir la responsabilitat de la política cultural de la ciutat, a més de ser una feina apassionant, comporta un privilegi afegit: poder copsar el conjunt del sistema cultural, que no sempre es té l'oportunitat d'apreciar. El contacte quotidià amb creadors, artistes, responsables d'equipaments, entitats culturals, emprenedors... ens permet obtenir una visió força completa del sistema cultural i comprendre de quina manera, dia rere dia, fem de la cultura un motor de ciutat des de posicions tan diverses com una biblioteca de barri, una colla castellera, un espai de creació de circ, una empresa emergent dedicada a l'animació, un festival de música o un museu, per citar-ne alguns exemples.

És la visió d'una ciutat que treballa el fet cultural conjuntament, com un gran ecosistema, una manera de treballar avui reconeguda internacionalment. Una manera de fer que, precisament perquè persegueix l'excel·lència i la creati-

vitat com a objectius irrenunciables, hi procura la participació del major nombre de persones. Una ciutat de cultura rica, viva i que es reclama de proximitat, que ha exercit la capitalitat de la cultura catalana, l'ha projectada arreu, i que avui és també a l'avantguarda per assolir els nous reptes que representen els moments decisius que viu tot el país.

Barcelona ha fet i fa un treball immens per esdevenir una capital cultural de relleu. Avui el repte és més gran, i som molts els qui pensem que la ciutat ha de comptar amb les estructures culturals pròpies d'una capital d'estat. La feina feta durant l'any 2013 és la de l'ambició d'una ciutat que treballa com un gran equipament cultural des del vessant de la cultura de proximitat, de la preservació del seu patrimoni cultural, del foment de la creació i el talent i del suport al teixit de la nostra indústria creativa. ●

Una capital cultural que té cura del seu sistema de proximitat

El programa dels actes de commemoració del Tricentenari a Barcelona és una significativa contribució per reclamar la capitalitat de la cultura catalana. Els actes del Tricentenari, que van tenir amb la inauguració del Born Centre Cultural un destacadíssim toc d'inici, representen dotze mesos d'intensa activitat cultural que té lloc per tota la ciutat. Així mateix, el Born Centre Cultural ens ha de permetre, a més de recuperar un espai d'un gran valor simbòlic, construir una plataforma per projectar la creativitat i el talent de tot el país. El Born, que ja han visitat més d'un milió de persones des de la seva inauguració, és el millor exemple de capitalitat de la cultura catalana que podem tenir en aquests moments. És un moment àlgid per a Barcelona i per a la nostra vocació de promoure'n el batec cultural, recuperar-ne el patrimoni i fer que la ciutat contribueixi al debat cultural a Europa. Ens mou la voluntat que en quedi un llegat de què, més enllà dels balanços, puguem finalment constatar que la capital de Catalunya és un centre d'agitació cultural europeu, mogut per la voluntat d'innovació, i amb la capacitat per fer del seu relat cultural un motiu d'inclusió i integració.

Per fer-ho possible, comptem amb la base cultural de Barcelona, la que constitueix el tercer sector cultural (la xarxa d'ateneus i orfeons, entitats i associacions culturals), i que representa una baula fonamental del sistema cultural de la ciutat. Impulsar-lo i revigoritzar-lo ha estat una de les primeres preocupacions de l'Ajuntament, que durant el 2013 ha posat en marxa, per segon any consecutiu, un fons d'un milió d'euros per a la recuperació d'alguns d'aquests centres culturals dels nostres barris. Són centres que moltes vegades actuen com a veritables pulmons cívics de la ciutat, i que tenen com a missió nodrir el fet creatiu i el talent de la ciutat. Un estudi de l'Ens de Comunicació

Associativa destaca que més de 70.000 barcelonins i barcelonines participen en entitats i associacions vinculades a la cultura popular i tradicional, un espectre amplíssim de persones que són, també, agents culturals de la ciutat. Un actiu innegable de la nostra base cultural.

El suport al tercer sector cultural és fonamental per a nosaltres. Preservar i mantenir els ajuts i convenis que l'Ajuntament posa a disposició d'aquest sector és particularment necessari en el context actual. Com també ho és promoure els recursos propis de què disposa l'Ajuntament per enfortir el teixit cultural de proximitat, com la xarxa de centres cívics, que està rebent un nou impuls en aquest mandat, i la xarxa de biblioteques, que en els darrers anys s'ha consolidat com la millor porta d'entrada a la cultura de la ciutat. ►

El programa dels actes de commemoració del Tricentenari a Barcelona és una significativa contribució per reclamar la capitalitat de la cultura catalana.

Una ciutat que creix sobre un ric patrimoni cultural

Conscients de la importància que té la creativitat en el desenvolupament d'una ciutat, des de l'Ajuntament de Barcelona també hem seguit posant esforços en els projectes educatius vinculats a la creació. Programes com «Creadors EN RESIDÈNCIA als instituts de Barcelona» o EscoLab situen el procés creatiu com a part del currículum educatiu dels joves. Noves iniciatives com Quadern Cultura i el carnet BCN Cultural, impulsades aquest 2013, també persegueixen el mateix: fer que la creativitat estigui present en el procés d'aprenentatge i desenvolupament de la ciutadania. ●

Ara bé, bona part de la singularitat del nostre sistema cultural es fonamenta sobre un bastíssim patrimoni artístic, arqueològic, històric i arquitectònic, que és el llegat de moltíssimes generacions de barcelonins que han fet possible que avui comptem amb col·leccions i monuments que són referència internacional. El caràcter civil de les nostres col·leccions és un tret ben particular del nostre patrimoni, que no neix d'antigues herències imperials, sinó que és fruit de donacions i mecenes que l'han fet possible i d'una acció moltes vegades substitutòria de l'Ajuntament de Barcelona. No hi ha hagut un estat al darrere, però sí una societat civil determinada i emprenedora que ha reconegut el valor del patrimoni i l'ha posat al servei de tot el país.

Un bon exemple d'aquest fet és el futur Museu de Cultures del Món, que es preveu que obri les portes a principis del 2015, i que es nodreix de diverses col·leccions privades de la ciutat, principalment de la col·lecció Folch. Un museu sobre l'art de diverses cultures d'Àfrica, Àsia, Amèrica i Oceania, una peça inèdita encara a Barcelona que ens permetrà reforçar la projecció com a capital cultural de la ciutat. També n'és un exemple el Museu del Disseny de Barcelona, que reuneix més de 70.000 peces, i que ben aviat també podrem apreciar a la nova seu de la plaça de les Glòries Catalanes.

El caràcter monumental i històric de la nostra ciutat implica una gran feina de recuperació del patrimoni arquitectònic i arqueològic, i sobre això l'Ajuntament treballa de manera prioritària. La recent posada en marxa del Pla Barcino, que representa un canvi de paradigma en l'exploració arqueològica de la ciutat, ja que adopta una actitud proactiva en la promoció de les feines arqueològiques, ja comença a donar els primers fruits. Els treballs a la basílica de Sant Just i Pastor, que han ►

Creadors i artistes troben a Barcelona l'espai per a la creació

afegit noves dades sobre els primers assentaments paleocristians al pla de Barcelona, és un exemple il·lustratiu del que encara ens queda per conèixer, que és molt. És la nostra tasca recuperar el patrimoni, preservar-lo, donar-lo a conèixer i posar-ne de manifest el valor. ●

Els creadors i artistes de la ciutat representen, evidentment, una part fonamental d'aquest gran equipament cultural. Són ells els qui ens vinculen estretament a les noves tendències de l'art i la creació internacionals a través dels laboratoris d'innovació i creativitat artístiques presents a la ciutat. El mapa de la creativitat el componen una densa xarxa d'equipaments dedicats a la creació contemporània que atrauen anualment més de dos milions i mig de visitants: escoles d'estudis superiors de música, art, audiovisuals i disseny que són referència a Europa, i, molt especialment, el sotabosc cultural, un cosmos en constant evolució d'espais de creació, galeries, espais d'art, sales d'exposicions, teatres, locals de música en viu, on les propostes més emergents i experimentals troben el lloc per ser mostrades.

D'altra banda, l'aposta de les Fàbriques de Creació i el suport als altres espais de creació de la ciutat, han permès crear una estructura de centres que estan captant talent i generant noves propostes capdavanteres en la creació i en la innovació. Les Fàbriques de Creació, a més de ser un recurs per als creadors i un viver de talent (són ja més de 35.000 metres quadrats públics posats a disposició de la creació), transformen la vida dels barris on se situen i són pols d'atracció de talent internacional. La Nau Ivanow a la Sagrera, Fabra i Coats a Sant Andreu o el Graner a la Marina en són una bona mostra. Aquest 2013 també s'han posat les bases per incorporar a la xarxa de Fàbriques de Creació l'Obrador de la Sala Beckett i un nou espai de creació de dansa a les Corts.

Un altre indicador d'aquesta capitalitat creativa és la presència i el creixement dels festivals. Els festivals són la plataforma més representativa de la vitalitat creativa de Barcelona. El seu impacte i valor afegit per al teixit cultural i econòmic de la ciutat és notable. El prestigi que

han assolit a escala internacional ha contribuït a posicionar Barcelona en el mapa global de la creativitat.

Així mateix, la política de l'Ajuntament de fomentar els rodages i l'audiovisual a la ciutat respon a aquest esperit creatiu i innovador. Amb gairebé 2.500 rodages el 2013, Barcelona és avui la ciutat europea que acull un major nombre de rodages als seus carrers, entre llargmetratges, documentals, publicitat, televisió i altres filmacions.

Barcelona és també una ciutat de referència en l'atracció i la promoció de comunitats creatives lligades a la innovació i la cultura digital: el món de les apps, els videojocs, les telecomunicacions i les empreses emergents. Un teixit en expansió i de perfil molt jove, que arriba a Barcelona atret pel seu caràcter de ciutat emprenedora i creativa, i que s'organitza a través de la plataforma

BarcelonaLab, com un laboratori de cultura, coneixement, creativitat i innovació obert a tota la ciutadania.

Finalment, Barcelona, a més d'un ecosistema de talent i creativitat, és també un ecosistema per a la recerca i la innovació, com ha reconegut la Comissió Europea en designar-nos com la primera iCapital europea. La divulgació científica i la promoció dels valors de la innovació formen part del sistema cultural de la ciutat. Projectes com la Festa de la Ciència i la Tecnologia, la Unitat de Ciència Ciutadana —recentment creada— o l'EscoLab són algunes de les nostres prioritats culturals. Una ciutat intel·ligent —una *smart city*— només és possible amb ciutadania intel·ligent, i això demana, al meu entendre, redoblar els esforços per definir la ciència i la innovació com a valors propis del sistema cultural de Barcelona. ●

L'economia del coneixement, un motor de desenvolupament

Aquest gran equipament cultural que és Barcelona compta amb un creixent esperit emprenedor al voltant del coneixement. Un esperit que ha de permetre a la ciutat consolidar un creixement econòmic que, afortunadament, ha tornat a la nostra ciutat. Segons un estudi recent impulsat per Barcelona Centre de Disseny, Barcelona se situa com la quarta ciutat més creativa del món. Una ciutat creativa és emprenedora, promou la innovació, hi concentra el talent i aposta pels sectors estratègics de l'economia del coneixement. I és seguint aquesta direcció que Barcelona està aconseguint ser un pol d'atracció per a la creació al voltant de la qual gravita tota una infraestructura creativa formada per centres de disseny, de recerca, de tecnologia, fàbriques i espais de creació, galeries d'art, empreses, gestors culturals, universitats, museus, estudis d'arquitectura, etc.

En aquest sentit, les dades de l'estudi *Barcelona, metròpoli creativa* —elaborat per l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona l'any 2013, que analitza l'economia del coneixement a la nostra ciutat— posen de manifest que l'economia creativa és la que aguanta més l'impacte de la crisi i la que genera més llocs de treball. Barcelona és un dels principals *hubs* europeus d'activitats econòmiques intensives en coneixement i d'activitats creatives. Aquestes activitats generen més de 100.000 llocs de treball i suposen el 10 % de l'ocupació de la ciutat.

La històrica capitalitat barcelonina en indústria editorial, amb una important incidència en edició a Europa i Amèrica Llatina, ha obert el camí als nous sectors de la cultura de masses: avui el clúster audiovisual i d'animació representa el segon pol de la indústria creativa de la ciutat. La xarxa emprenedora i la recerca avançada s'organitza al voltant del clúster Barcelona Media.

La ciutat és, finalment també, un pol d'excel·lència en disseny, amb un model sostenible i econòmicament sòlid, que afavoreix la competitivitat de les empreses i organitzacions, així com l'exportació dels productes i serveis.

Una de les grans fites d'aquest any 2013 ha estat l'obertura de la nova seu del Disseny Hub Barcelona, que ha d'estar a ple rendiment a finals de l'any 2014. El Disseny Hub Barcelona ha de permetre projectar la creativitat del nostre disseny arreu, i convertir-se en plataforma de treball per a les empreses i indústries d'aquest important sector per l'economia vinculada al coneixement a la nostra ciutat. ●

El retorn social de la cultura

El mes de gener del 2013, davant de la complexa situació financera del sistema de grans equipaments culturals de la ciutat, l'alcalde va anunciar la creació d'un fons de capitalitat cultural de 15 milions d'euros per donar suport a la projecció d'aquests grans equipaments. Aquesta decisió, que representa la determinació del govern municipal de reforçar el teixit cultural de la ciutat, permet, precisament, posar de manifest el valor del sistema cultural en el seu conjunt. A través dels grans equipaments, l'Ajuntament també ha pogut donar suport a les arts escèniques, la música i les arts visuals, és a dir, a l'ecosistema cultural de la ciutat.

Les ciutats són un espai privilegiat d'hibridacions culturals, de barreja de talents i acumulació de creativitats. Malgrat que la tradició ens porta a definir la creació artística com un acte individual, gairebé egoista, avui les ciutats poden oferir un context idoni per forjar el talent i la creativitat i, no ho dubtem, a Barcelona tenim les millors condicions perquè això es pugui dur a terme.

A nosaltres ens correspon fer treballar els recursos i no desaproveitar les moltes energies de les quals disposem, però n'estem convençuts: tenim un gran projecte cultural entre mans. Fem funcionar Barcelona com el gran equipament cultural que ja és i les sinergies multiplicaran la nostra força.

Fa uns anys Barcelona va tenir l'encert de reinventar la seva Festa Major. La Mercè és avui un moment àlgid per a la ciutat, uns dies en què l'esperit de la nostra cultura d'arrel mediterrània omple de creativitat els carrers, i tots ens sentim còmplices del gran projecte cultural que és Barcelona. Ara hem de ser capaços de fer Mercè tot l'any, de fer que els equipaments, els festivals culturals, els monuments bullin amb la passió i la intensitat amb què ho fan les nostres festes. Ara,

posar l'accent en el retorn social de la important inversió cultural que la ciutat ha fet ha de ser la clau de volta per fer créixer Barcelona com a gran equipament cultural.

De fet, només des de la visió del conjunt podem prendre la mesura real de l'ambició que aquesta ciutat té en el seu sistema cultural, i de l'esforç col·lectiu que tots hem fet per bastir-lo. Sembla, per tant, lògic reclamar la complicitat de totes les peces que configuren aquest gran equipament cultural —tercer sector cultural, grans equipaments, creadors, artistes i indústria creativa i cultural— per fer de Barcelona un desig que avui tenim a tocar: una capital cultural d'abast global. ●

Informe anual de la cultura de 2013

Reflexions del Comitè Executiu
del Consell de la Cultura de Barcelona
en matèria de política cultural

1. Introducció

El Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona que signa aquest informe recull el testimoni de la tasca encomiable del primer Comitè, responsable de posar en funcionament tots els mecanismes d'aquest òrgan independent de participació ciutadana en la política cultural de la ciutat des que es va crear l'any 2007.

El Comitè actual presenta certes diferències amb l'antecessor, que havia elaborat les quatre edicions anteriors de l'informe. Aquestes diferències quedaran reflectides en la forma i en el contingut de l'informe que presentem aquest any per diverses raons: en primer lloc, quatre dels set membres que componen el Comitè han iniciat mandat el mateix 2013, per la qual cosa és el primer cop que encaren el repte de redactar un informe d'aquestes característiques. En segon lloc, aquest Comitè compta ara amb uns predecessors i, de la mateixa manera, les tasques que li són encomanades tenen ja uns precedents. Això, lluny de simplificar la feina del Comitè, fa que el

desafiament que se li presenta a l'hora de redactar l'informe sigui encara més gran. El darrer informe emès pel Comitè anterior representa, alhora, un referent, un model i una fita.

L'objectiu essencial que s'ha marcat aquest Comitè és que els aspectes que tinguin més rellevància en la redacció de l'informe de 2013 continuïn sent de caire crític i teòric. Volem que l'informe tingui un to eminentment reflexiu i que mantingui el focus d'atenció en les línies que ja marcava el darrer informe del Comitè precedent, sense deixar d'atendre per això els punts de debat que s'hagin pogut obrir en els darrers mesos.

Tot i que inclou una valoració succinta de dades analítiques concretes sobre el que actualment es coneix com a *indústria creativa*, l'informe d'enguany mira de defugir xifres, balanços i suposats tant com pot i se centra en línies, arguments i propostes en matèria de política cultural. És per tot això que s'hi ha volgut afegir un subtítol amb la paraula *reflexions*. ●

2. El Consell de la Cultura de Barcelona

El Consell de la Cultura de Barcelona va néixer l'any 2007 com a òrgan independent de participació ciutadana en la política cultural de la ciutat. S'estructura de la manera següent:

- El Ple del Consell és l'òrgan que en recull l'aspecte consultiu i assessor. L'integren un màxim de cinquanta persones entre representants d'entitats culturals de la ciutat, representants dels grups polítics de l'Ajuntament, persones de reconeguda vàlua en el camp cultural i responsables tècnics i observadors permanents de diversos àmbits de la gestió cultural municipal. Entre d'altres funcions, el Ple té la capacitat de crear comissions delegades per obrir la participació i el debat a totes aquelles persones, col·lectius i entitats que formen el sistema cultural de la ciutat.
- El Comitè Executiu, presidit per la Vicepresidència del Consell i integrat per sis vocals designats pel Ple d'entre les persones de reconeguda vàlua en l'àmbit cultural del Ple del Consell, té un perfil netament independent en el seu funcionament i és l'òrgan que concentra les competències executives del Consell.
- Les comissions delegades, creades a iniciativa del Ple del Consell, s'obren a la participació de totes aquelles persones que, ja sigui a títol individual o en representació d'entitats, col·lectius o empreses, estan directament relacionades amb el seu àmbit temàtic o sectorial.

2.1 Referents i precedents

El Consell de la Cultura de Barcelona es va crear amb determinades especificitats, però emmirallant-se en el model d'organismes semblants que funcionen des de fa més o menys temps en diversos països del món.

D'acord amb les capacitats operatives que tenen assignades, aquests òrgans de participació es poden dividir en dos grans grups:

- Els que tenen una naturalesa purament executiva: Regne Unit (*arts councils*), Estats Units i Canadà (*arts commissions, foundations i councils*), o Suècia (*Kulturrådet*), entre d'altres.
- Els que exerceixen unes funcions bàsicament consultives, com els dels Països Baixos (*Kunstraad*).

En alguns països aquests instruments tenen atribucions de totes dues naturaleses, com passa per exemple en els casos francès i xilè. A França, si bé nominalment s'apliquen polítiques culturals homogènies i centralitzades, en general es vehiculen a través de les DRAC (direccions regionals d'affaires culturals), que gaudeixen de molta autonomia a les regions (les províncies franceses) sobre les quals actuen. És a dir, si bé és cert que les DRAC han d'aplicar els principis generals de la política cultural que dicta l'Estat francès, tenen autonomia tant executiva com consultiva per treballar en un sentit o en un altre i en major o menor mesura segons les necessitats pròpies de cada regió.¹

Pel que fa al cas de Xile, el Consejo Nacional de la Cultura y las Artes (CNCA) és també un òrgan de doble vessant, tant executiu com consultiu. Amb una gestió descentralitzada que comporta una implantació molt forta al territori, unes línies d'actuació clares i fermes i una dotació pressupostària directa, el CNCA s'erigeix potser en el model més àgil i efectiu dels que hem analitzat.²

2.2 Atribucions i funcionament

Des de la perspectiva competencial que acabem de descriure, doncs, podem afirmar que el Consell barceloní és únic perquè presenta una naturalesa híbrida pel que fa a les atribucions que té encomanades. ►

1. El projecte europeu de base web Compendium (<http://www.culturalpolicies.net>) aporta informació comparada de les polítiques culturals als països europeus.

2. CONSEJO NACIONAL DE LA CULTURA Y LAS ARTES. *Política Cultural 2011-2016*. Valparaíso, 2011.

Les atribucions executives del Comitè abracen àmbits molt compromesos i àrees que no són competència de la immensa majoria dels òrgans homòlegs.

Això és així, també, en els organismes francesos i xilens, com ja hem vist, però en el cas de la ciutat de Barcelona el Consell se cenyeix a l'àmbit estrictament local, la qual cosa li confereix una immediatesa i una agilitat operativa molt destacables.

D'una banda, i com ja hem descrit més amunt, el Ple i les comissions sectorials operen com a òrgans consultius mentre que, de l'altra, el Comitè exerceix les funcions executives del Consell.

D'acord amb el reglament del Consell, les competències executives del Comitè són:

- Informar amb caràcter preceptiu sobre:
  - La creació de nous organismes o equipaments culturals municipals.
  - Els projectes normatius i reglamentaris municipals que incideixin en temes de política cultural o artística.
  - El nomenament dels responsables dels equipaments culturals municipals.
- Participar en la destinació de les subvencions de l'àmbit de cultura, en el marc de la normativa de subvencions de l'Ajuntament de Barcelona.
- Proposar els membres dels jurats dels Premis Ciutat de Barcelona.
- Totes aquelles funcions que li encomani expressament el Ple del Consell de la Cultura de Barcelona.

És clar, doncs, que les atribucions executives del Comitè abracen àmbits molt compromesos (premis, subvencions, nomenaments, etc.), àrees que no són competència de la immensa majoria dels òrgans homòlegs i que, per tant, queden fora de l'abast de la participació ciutadana.

A més a més, i a banda d'aquestes funcions, el Comitè també s'encarrega de la redacció de l'informe anual que ens ocupa i que, com hem dit més amunt, enguany vol centrar-se en l'exposició de

certes reflexions teòriques i crítiques sobre les línies generals que, a parer d'aquest Comitè, hauria de seguir la política cultural que s'implementa des de l'Ajuntament de Barcelona.

2.3 Propòsits d'actuació

La primera reflexió afecta de manera directa el protocol de funcionament del Consell. De fet, entomem una proposta que el Comitè anterior ja va presentar davant del Ple en un escrit de desembre de 2011: «Amb la finalitat d'implicar la societat en la definició i la gestió de les polítiques culturals, és recomanable d'aprofitar al màxim els instruments de participació ciutadana: el Consell de la Cultura i el Comitè Executiu.»

Per vehicular aquesta recomanació i donar-li efectes pràctics, el Comitè actual se suma a una sèrie de propostes que ja va engegar o va voler iniciar el Comitè anterior i que tenen com a finalitat dinamitzar la tasca del Consell de la Cultura, donar-li visibilitat i conferir-li efectivitat. Per tal d'assolir aquests objectius, el Comitè farà tots els esforços possibles per:

- Reforçar les entrevistes, les trobades i els contactes directes amb els agents culturals de la ciutat, especialment els que opten a fons públics per mitjà de les línies de subvenció de l'Institut de Cultura.
- Fomentar el diàleg entre el Comitè i el Ple del Consell per donar al Ple més protagonisme en les atribucions consultives que té encomanades.
- Dinamitzar el diàleg entre el Comitè i les comissions sectorials, instruments importantíssims en la captació d'impressions dels diversos sectors culturals.

Tant el diàleg amb el Ple com el diàleg amb les comissions sectorials hauran d'abastir el Comitè d'elements i continguts per a properes reflexions i recomanacions. ►

3. Què entenem quan diem *cultura*

A banda d'això, el Comitè també s'ha proposat organitzar i articular un fòrum de debat i divulgació sobre política cultural que reuneixi agents i experts de procedències i sectors diversos. En primer lloc, aquest fòrum ha de ser una plataforma que permeti conèixer tota mena d'experiències amb la intenció d'il·luminar els principals punts de discussió en la matèria. En segon lloc, el fòrum ha de ser un aparador que mostri què és i què fa el Consell de la Cultura de Barcelona, especialment el seu Comitè Executiu, a fi de divulgar-ne l'existència i la raó de ser.

A partir del contacte amb les comissions sectorials i el Ple del Consell, el Comitè mirarà de reunir, sistematitzar i articular prou elements durant l'any 2014 per poder projectar, dissenyar i organitzar aquest fòrum de cara a l'any 2015. És, doncs, el propòsit pensat a més llarg termini però, de fet, no deixa de ser la conseqüència natural i lògica de la resta d'assoliments previstos. ●

Per evitar malentesos i, sobretot, per deixar clars els principis sobre els quals bastim totes les reflexions que fem en aquest informe, volem fer un apunt breu sobre les implicacions del terme *cultura* tal com l'entenem en aquestes pàgines.

Sempre que parlem de *cultura* ho fem en el sentit més ampli del terme que, de fet, n'és alhora el sentit propi. Així, quan diem *cultura* no ens referim únicament a les expressions i manifestacions de qualsevol disciplina artística, sinó també i principalment al conjunt de valors, models i tradicions que componen i caracteritzen la nostra societat. Que la defineixen i l'articulen.

D'aquesta manera, volem deixar clar que el punt de vista des del qual abordem el fet cultural està íntimament i permanentment lligat a aquesta dimensió social que li és inherent. La cultura de què parlem és la que permet que els ciutadans desenvolupin un pensament crític, que puguin recórrer a models vàlids, que tinguin referents i que generin identitats que puguin vertebrar-se socialment.

Tal com s'indicava ja a l'informe anterior, creiem que és necessari transformar la percepció social de la cultura perquè arribi a recuperar l'essencialitat i el prestigi que li són propis i pertinents. La cultura és l'expressió màxima de la condició social de l'ésser humà i ha de ser entesa i respectada com a tal. ●

4. Els eixos del debat cultural

D'un cert temps ençà, els temes de debat cultural més generalitzats han basculat cap a àrees més aviat filosòfiques, per dir-ho d'alguna manera. Sembla que els fòrums de discussió en matèria cultural han abandonat controvèrsies que havien esdevingut recurrents i que fins a cert punt acabaven resultant estèrils; consideracions que havien versat tradicionalment sobre fets i actuacions puntuals, sobre sectors concrets i sobre interpretacions restrictives d'això que anomenem *cultura*.

Aquest desplaçament del prisma d'anàlisi probablement ha estat fruit d'un abandonament progressiu del vessant industrial de la cultura com a pretext i alhora objecte preferent de les polítiques culturals i de l'acostament consegüent al caire social de què parlàvem més amunt. Aquest viratge ha quedat palès darrerament en publicacions aparegudes en forma d'articles o de llibres

d'assaig, en jornades i conferències. A més a més, i sembla prou raonable pensar-ho, la conjuntura econòmica, social i política dels darrers anys deu haver acabat de modelar el renovat paisatge social i antropològic de la teoria de política cultural.

A parer d'aquest Comitè, els punts clau amb què podem resumir el canvi general d'orientació són els següents:

- Drets culturals: el bé comú i el servei públic
- Centralitat de la cultura en l'agenda pública
- Accessibilitat de la cultura: horitzontalitat i educació

4.1 Drets culturals: el bé comú i el servei públic

Els drets culturals de les persones estan garantits de manera explícita per l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que a l'article vint-i-dosè exposa:

Drets i deures en l'àmbit cultural

1. Totes les persones tenen dret a accedir en condicions d'igualtat a la cultura i al desenvolupament de llurs capacitats creatives individuals i col·lectives.
2. Totes les persones tenen el deure de respectar i preservar el patrimoni cultural.³

En el primer punt d'aquest article hi ressonen els ecos de l'article vint-i-setè de la Declaració dels Drets Humans, que diu:

1. Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a fruit de les arts i a participar del progrés científic i dels beneficis que en resultin.
2. Qualsevol persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries i artístiques de què sigui autor.⁴

3. GENERALITAT DE CATALUNYA. *Estatut d'autonomia de Catalunya 2006* [en línia]. <http://www.parlament.cat/porteso/estatut/eac_ca_20061116.pdf> [Consulta: 26 febrer 2014].

4. ASSEMBLEA GENERAL DE LES NACIONS UNIDES. *Declaració dels Drets Humans*. Parlament de Catalunya [en línia]. <<http://www.parlament.cat/web/serveis-educatius/drets-humans>> [Consulta: 26 febrer 2014].

4.1.1 El bé comú

La predominança de polítiques orientades eminentment al vessant *industrial* de la cultura ha fet que massa sovint es desatenguessin principis manifestament importants que paradoxalment sí que es mencionen de manera explícita en els articles citats més amunt: l'accessibilitat, la igualtat, la llibertat i la solidaritat de les pràctiques culturals.

A conseqüència d'aquesta desatenció, s'ha deixat de banda l'aspecte més important de la cultura, la base, la soca, els fonaments: les implicacions socials del fenomen cultural. Al seu torn, i fins i tot d'una manera lògica i esperable, però no desitjable, això ha produït una desafecció generalitzada envers el fet cultural.

Si assumim com a principi bàsic que la cultura és un ens intangible que pertany al gruix

de la societat i que és la societat mateixa qui l'ha de governar i administrar a través dels mecanismes de participació que s'estableixin com a vàlids, vol dir que entenem que la cultura és un bé comú que s'ha de preservar i a favor del qual cal treballar. La consideració de la cultura com a bé comú (potser podríem dir-ne fins i tot *benefactora comuna*) fa que se n'hagin de replantejar les implicacions polítiques, és a dir, les repercussions que aquesta condició ha de tenir en la gestió política que se'n fa.

4.1.2 El servei públic

La segmentació de la cultura en *productes de consum cultural* ha provocat que la immensa majoria de la ciutadania hagi passat a tenir l'opció única de sentir-se *consumidora* quan, en realitat, hauria de ►

ser generadora i, sobretot, particip directa de la cultura com a expressió social primera.

Per corregir aquesta situació anòmala, les polítiques culturals en primer lloc haurien de ser capaces de generar hàbits de participació cultural i després haurien de contribuir a consolidar-los. D'aquesta manera, el vessant social i el cultural de la política serien parts d'una mateixa cosa, serien la trama i l'ordit del teixit d'una ciutadania efectivament i quotidianament cultural.

Aquest pas contribuiria en gran manera a la consecució d'un prestigi i un respecte inqüestionables i generalitzats envers tota expressió cultural. Un prestigi i un respecte que són imperiosament necessaris perquè la cultura ocupi el seu lloc amb garanties suficients de seguretat i continuïtat.

Totes les actuacions que garanteixin progressos en aquest sentit contribuiran de manera determinant a l'acceptació social de la cultura com a bé comú i a la percepció de les polítiques culturals com a servei públic.

4.2 Centralitat de la cultura en l'agenda pública

La cultura és l'eix vertebrador principal de qualsevol societat; genera referents i debats, provoca conflictes i dibuixa marcs d'entesa. La cultura és un dinamitzador social de poder efectiu i incalculable. Per tot això, no s'hauria de regir exclusivament per lleis mercantils, sinó més aviat al contrari: hauria de gaudir d'un estatus d'inviolabilitat i seguretat que li garantís una estabilitat intemporal.

Després d'anys d'un cert abús en sentit contrari, veiem necessari que el discurs de la política cultural i les pràctiques que se'n desprenen abandonin uns criteris i un llenguatge que acaben adquirint un to i unes formes exageradament mercantils. La cultura ha de mantenir una posició central en la política municipal. Totes les actuacions s'han d'observar des d'una perspectiva cultu-

ral i, en definitiva, totes les polítiques han d'estar al servei de la columna vertebral de la societat que és la cultura.

Tal com ja s'apuntava a l'informe anterior, l'assumpció tàcita i generalitzada del fet que la despesa pública en cultura ha de tenir sempre una justificació en termes de rendibilitat econòmica té un efecte pervers. Perquè fa que augmenti la creença en una tesi subjacent a aquesta justificació: que la cultura no val res en si mateixa i, per tant, que a qualsevol actuació cultural cal trobar-li sempre un pretext mercantil, empresarial o econòmic que pugui traduir-se finalment en un valor monetari.

En aquest sentit, potser convé recordar l'escrit que el Comitè Executiu va adreçar al Ple del Consell de la Cultura el setembre de 2010. Amb el títol de *Les polítiques culturals en temps de crisi econòmica*, el Comitè posava de manifest una sèrie d'arguments que ens continuen semblant vàlids:

En l'actual context de crisi econòmica, el Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona considera oportú recordar —abans que aquesta temptació s'introdueixi en el discurs i el debat sobre la utilització dels recursos públics en moments de precarietat— que cal evitar contraposar polítiques socials a polítiques culturals, com si les primeres fossin una necessitat i les segones un luxe decoratiu, perquè les polítiques culturals són polítiques socials. I en aquest sentit manifesta que:

- Si fins ara s'ha afirmat que la cultura és un motor econòmic, això continua sent cert.
- Si fins ara s'ha defensat que la creativitat cultural és un factor essencial de progrés i transformació de la nostra societat, això continua sent cert.
- Si fins ara s'ha argumentat que la cultura és

fonamental per a l'educació dels ciutadans i per elevar el nivell del conjunt de la societat, això continua sent cert.

• Si fins ara s'ha insistit en el fet que la cultura és un instrument de cohesió social i d'integració de col·lectius diversos, això continua sent cert. Per tot això, no s'ha de renunciar, per exigències d'una mal entesa austeritat que ens passaria factura en un futur, a mantenir el rumb de les polítiques culturals i a continuar fent un esforç inversor decidit en cultura que estigui a l'altura de les nostres aspiracions com a societat.

Per contrarestar aquesta idea esbiaixada sobre l'austeritat, tal com apunta l'escrit del Comitè, i per evitar sobretot la percepció de la cultura com un luxe innecessari, ens sembla que és moment de recuperar els valors multidimensionals de la cultura *per se*: valors socials i personals, valors educatius, valors de present i, sobretot, de futur. És hora de retornar el prestigi a la cultura, de promoure-la com a element indestruïble de la condició humana.

4.3 Accessibilitat de la cultura: horitzontalitat i educació

Abans parlàvem de la importància de la percepció de la cultura com a bé comú. Però perquè un bé sigui comú, ha de ser comú. Més enllà de la tautologia que això pugui representar, és evident que si alguna cosa no és accessible a tothom, si no pertany a tothom, llavors no és comuna. I si no és comuna, tampoc no és habitual.

Més amunt vàiem que l'Estatut diu que «totes les persones tenen dret a accedir en condicions d'igualtat a la cultura». Aquesta sentència és breu i tanmateix conté dues idees molt valuoses: que l'accessibilitat a la cultura ha de ser universal i que s'ha de regir pel principi d'igualtat.

Per ser conseqüents amb el que plantegen aquestes dues idees, les polítiques culturals haurien de promoure en primera instància tot allò que vehiculi la cultura com a bé comú, un bé que pertany a la societat i que alhora hi reverteix de manera pública i accessible.

D'aquesta manera, es fomentaria el servei públic i es prioritzarien les actuacions i els projectes que produeixen béns públics per davant dels que es dirigeixen a un benefici i un lucre estrictament privats.

4.3.1 Horitzontalitat

Quan parlem d'*horitzontalitat* fem referència a una sèrie de factors de naturalesa diversa que, al seu torn, contribueixen pèrvies diferents a l'assoliment d'unes condicions que propicien l'accés general a la cultura i una participació directa en el fet cultural, alhora que ajuden a millorar la percepció ciutadana de les manifestacions culturals, siguin quines siguin.

Ens referim, per exemple, a centres socials i culturals de gestió híbrida, que són conseqüència de la participació i de la iniciativa culturals i que alhora porten a terme una gran tasca educativa. Però també parlem de mecanismes que han de contribuir a deselititzar les institucions i els equipaments culturals, de manera que el ciutadà sigui i se sàpiga particip de la cultura en lloc de simple consumidor d'un producte cultural.

És a dir, l'objectiu últim de l'organització horitzontal (o el primer, depèn de com ho vulgueu plantejar) és que el fet cultural es vegi al mateix nivell quotidià de qualsevol altra manifestació social, i no com un producte creat des de dalt per ser consumit a baix.

Tanmateix, a l'hora d'implementar qualsevol mesura d'organització horitzontal, resulta imprescindible defugir una classificació estratificada de les expressions culturals. Aquesta classificació, ►

temptadora per utilitària, pot acabar sent la negació mateixa de l'horitzontalitat. És a dir, cal evitar tant com sigui possible la creació de *circumscripcions culturals*; això són àrees marcades, guetos on només s'esperen fenòmens culturals d'un tipus i no d'un altre. On no s'accepten determinades expressions. Aquests guetos contravenen tant el principi de la igualtat com el de la llibertat d'accés a la cultura. Són pressupòsits perversos.

L'organització horitzontal de la cultura permet en aquests casos un anivellament general. Els papers de l'auca cultural s'hi barregen i, per tant, tothom pot exercir les funcions que cregui més convenients. Tothom pot valdre's del mitjà d'expressió cultural que triï. Tothom participa en la cultura de la mateixa manera. I això contribueix de manera efectiva i definitiva a fer de la cultura un autèntic aglutinador social.

4.3.2 Educació

No incloem l'apartat referit a l'educació sota el paraigua de l'accessibilitat aplicant un criteri jeràrquic, sinó perquè creiem que l'accessibilitat és l'àmbit en què podem circumscriure amb més claredat l'àrea d'intersecció entre cultura i educació.

No tenim cap dubte que s'ha de fomentar la presència de la cultura a l'educació. Perquè, de fet, l'educació mateixa hauria de ser en certa manera un instrument de la cultura. Una educació efectiva, un sistema que sigui capaç de despertar en els infants el sentit crític, el sentiment de pertinença a una comunitat i de construcció de teixit social és una educació cultural.

Aquests principis, ja presents a les bases de l'escola moderna catalana, tornen ara amb força a través de col·lectius diversos i de projectes d'educació en la cultura.⁵

Sistemes que aposten per l'individualisme, la competició constant i l'atomització dels infants fomenten un model de societat que s'ha demostrat invàlid, nociu i, en els últims temps, fins i tot perillós.

Si bé aquestes propostes potser depassen l'àmbit de les polítiques culturals i envaeixen en bona part les competències de l'educació, és innegable que la cultura i, per tant, també les polítiques culturals, han de treballar a favor del canvi a millor. Això implica que les polítiques culturals han de fer tot el que sigui a les seves mans per fomentar una educació cultural efectiva. Una fórmula que és, sens dubte, la millor manera de motivar una participació cultural activa al llarg de la vida. Que representa un canal directe d'accés a la cultura.

En moments en què es comença a demostrar que els mitjans de comunicació digitals i les mal anomenades *xarxes socials* poden acabar sent a la pràctica una eina d'aïllament social, la cultura i les accions comunitàries que se'n deriven poden exercir una tensió en sentit contrari com a vector de força resocialitzadora. Però perquè això passi de manera generalitzada i efectiva, l'educació en la cultura ha d'haver exercit prèviament un paper principal. ●

5. Consideracions econòmiques

Si bé hem donat a entendre que en aquest informe voldríem allunyar-nos intencionadament de dades quantitatives (públic, facturació, treballadors, etc.), perquè són indicadors que ens semblen poc adients per avaluar un fet que és eminentment intangible, tanmateix, i recollint en certa manera el primer punt de l'escrit del Comitè que hem citat abans, cal que posem en relleu el paper de la cultura en les seves articulacions professionalitzades. Perquè és innegable que les empreses del sector cultural també actuen com a motor econòmic.

Segons els resultats preliminars del *Mapeig de les indústries culturals i creatives a Catalunya* que està enllestint la Conselleria de Cultura de la Generalitat, la rellevància econòmica del sector cultural arriba fins al 5,89 % del PIB.

Tenint en compte que el mateix estudi afirma que més de la meitat dels llocs de treball i un 45 % de les societats que treballen en el món de la cultura es troben a Barcelona, pot semblar absurd que algú arribi a dubtar de l'impacte econòmic real del sector que engloba les anomenades *indústries culturals* (i *creatives*) a la capital catalana.

A la nova edició de 2014 de l'informe *Barcelona metròpoli creativa*, elaborat per l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, s'exposa que Barcelona és un dels principals concentradors europeus d'activitats econòmiques intensives en coneixement i d'activitats creatives. Les activitats creatives generen més de vuitanta mil llocs de treball i suposen l'11 % dels ocupats de la ciutat.

D'altra banda, segons la fundació Barcelona Media, la capital catalana concentra gairebé el 70 % de l'ocupació del sector cultural de tot el país. La ciutat és capdavantera en la indústria editorial, amb una important incidència en l'edició a Europa i a l'Amèrica Llatina com a primera ciutat editorial en llengua castellana. El clúster

d'audiovisuals, mitjans de comunicació i animació representa el segon pol de la indústria creativa de la ciutat.

A totes aquestes consideracions hi hem d'afegir les dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura que descriuen la participació cultural dels barcelonins (anomenada *consum cultural*). Tot i que l'estudi recull dades referides a exercicis anteriors (encara no disposem de les referides a 2013), sí que en podem extreure tendències.

Segons aquest informe, el *consum cultural* a la ciutat de Barcelona entre 2008 i 2012 s'ha mantingut estable amb una certa tendència al creixement (ha augmentat en un 2,1 %). Els joves continuen sent el grup d'edat amb una participació cultural més activa, si bé aquesta dada pot ser esbiaixada pel fet que l'informe té en compte el consum de videojocs, *producte cultural* que les generacions més grans no *consumeixen* de manera tan generalitzada com ho fan els més joves.

És molt revelador contraposar la dada de consum cultural individual a la de consum cultural en espai públic. Mentre que un 96,4 % de la població de Barcelona declara que duu a terme algun tipus de consum cultural individual, quan es tracta de l'espai públic la xifra baixa al 70,2 %.

Atenent el Baròmetre, en el mateix quinquenni 2008-2012, els consums de llibres, música, cinema i concerts s'han mantingut estables amb pujades o baixades poc significatives. Per contra, tant els espectacles d'arts escèniques com les exposicions han experimentat una creixuda de prop d'un 5 % en el nombre d'assistents.

Per tancar les consideracions sobre les implicacions econòmiques de la cultura, no volem deixar de mencionar la importància que té el fet cultural per a la identitat turística de Barcelona. Si es vol promoure de veritat un turisme respec-

5. GARCÉS, Marina. *Un mundo común*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2013, p. 85.

Barcelona és un dels principals concentradors europeus d'activitats econòmiques intensives en coneixement i d'activitats creatives.

6. El vessant científic de la cultura

tuós amb la ciutat i els seus habitants, cal que es tingui clara la línia d'actuació en matèria de polítiques culturals vinculades al turisme.

Potser caldria aprofitar aquestes polítiques per generar actuacions que fossin vàlides tant per als visitants com per als barcelonins, actuacions que arribessin a engrescar els habitants de la ciutat en la defensa d'una identitat cultural que ara mateix potser té uns contorns poc clars. ●

El diàleg entre ciència i cultura no és nou. De fet, l'evolució de l'espècie humana acumula de manera indissociable un bagatge genètic i cultural que ha facilitat la nostra adaptació continuada a l'entorn i que ens identifica com a espècie.

El coneixement científic ha d'esdevenir un ingredient fonamental de la cultura que volem per als nostres ciutadans: ens dóna capacitat d'anàlisi i d'avaluació i ens allunya dels fanatismes; ens ajuda a entendre i a decidir, a acceptar les diferències, que sovint són inexistents si es té un coneixement més profund dels mecanismes que les magnifiquen. El coneixement científic ens fa més lliures.

Ciència i cultura comparteixen ingredients sobre els quals volem fonamentar el creixement del nostre país: la creativitat, la innovació o la moralitat, aquesta darrera entesa com a recerca de la veritat última. Ens ajuden a entendre el món que ens envolta i, el que potser és més important, a preveure'n l'evolució.

Cal, doncs, potenciar tots els canals per aconseguir que la ciència formi part de la normalitat diària, des del tractament que rep als mitjans de comunicació fins a la presència de què gaudeix en els diversos espais públics i, molt especialment, en l'àmbit de l'educació.

D'altra banda, el pes de la ciència també ens pot ajudar a reconèixer el valor intrínsec de la cultura. Ningú no dubta de la necessitat de la ciència, de la inversió en ciència. Ningú no dubta de la importància de la investigació, encara que molt sovint tingui uns objectius llunyans, poc tangibles o de difícil aplicació en el moment actual. Això és exactament el que s'ha de reivindicar per a la cultura: que tothom acabi veient que és necessària i que, per tant, és igualment necessari que s'hi inverteixin esforços, temps i diners, encara que sigui amb uns objectius intangibles i que, només en aparença, tenen poca aplicabilitat pràctica. ●

7. Algunes experiències

En els darrers temps hem assistit al naixement, desenvolupament i assentament de moltes propostes que treballen seguint els principis de la centralitat cultural que hem descrit en aquest informe. Sense la voluntat que sigui un cens exhaustiu de totes les experiències, volem fer un repàs breu d'alguns exemples que ens semblen particularment rellevants, bé per la visibilitat que han obtingut, pel debat que han generat o per la solvència que ja han demostrat.

Des del punt de vista de la gestió horitzontal de la cultura, voldríem ressaltar les experiències de les Cases de la Festa i de les Fàbriques de Creació, totes aparegudes sota el paraigua de l'Ajuntament. No podem ni volem deixar d'esmentar també l'exemple de Can Batlló, un espai sorgit dels moviments veïnals que ha marcat una fita importantíssima en la dimensió social del fet cultural. Com els centres cívics en el seu moment, Can Batlló pot marcar un punt d'inflexió en la gestió dels equipaments culturals de la ciutat i pot servir de model per a futures intervencions.

Dels molts projectes que acosten cultura i educació, voldríem destacar-ne quatre. El primer és «Creadors EN RESIDÈNCIA als instituts de Barcelona», d'arrel municipal i que aquest curs arriba a la cinquena edició. Vol posar en contacte directe un creador amb alumnes de secundària. La segona experiència a remarcar va començar l'any 2005 i ara ja obre mires per iniciar la internacionalització. És el projecte «Cinema en curs», un programa de pedagogia del cinema en escoles i instituts. També hem de fer menció de «Construir mirades», un altre projecte de formació en llenguatges cinematogràfics. I, finalment, volem realçar un projecte renovador que treballa l'educació en la intersecció de ciència, arts i tecnologia per mitjà d'intervencions diverses: La Mandarina de Newton.

Hem assistit a l'aparició i la consolidació d'espais artístics que aposten per l'autogestió i la transdisciplinarietat amb la intenció de provocar fluxos crítics per part d'un públic cada vegada més participatiu dels processos de creació i exhibició. Ens referim a espais com la Sala FlyHard, el Mutuo, el Zumzeig o el nunArt. Des de l'Ajuntament de Barcelona cal fer tots els possibles per no posar traves a aquest tipus d'espais. Molts cops la normativa va molt per darrere del que tocaria i, per problemes que queden molt lluny de les activitats que s'hi desenvolupen, massa sovint hem vist perillar focus de vida cultural d'importància vital. És cert que en els darrers anys l'Institut de Cultura ha mediat en diversos casos, però no hauríem d'abaixar la guàrdia en un moment tan complex com el que estem travessant. Voldríem posar en relleu, també, la feina ingent que ha fet el col·lectiu Indigestió per mitjà dels canals digitals i dels fòrums organitzats els darrers anys en matèria de cultura i societat.

Convé subratllar plataformes que han servit per donar visibilitat a col·lectius diversos. En primer lloc, la unió d'editorials independents «Nosaltres som els altres», que ha aconseguit posicionar les editorials petites en un mapa editorial que semblava monopolitzat pels grans grups. En segon lloc, les fires i trobades de les discogràfiques independents, que donen una empenta al sector en un moment complicat, així com la fira Arts Libris, que ha sorgit dels sectors del gravat, les arts del llibre, la fotografia i els llibres d'artista i que, sota l'aixopluc del Departament de Cultura, ha aconseguit una incidència i una repercussió notables en el món de l'art.

Per acabar, també volem citar iniciatives interessants en l'àmbit del comerç cultural: l'aparició de nombroses llibreries, com La Impossible i No Llegiu, o la unió comercial dels llibreters ►

8. A mode de conclusió

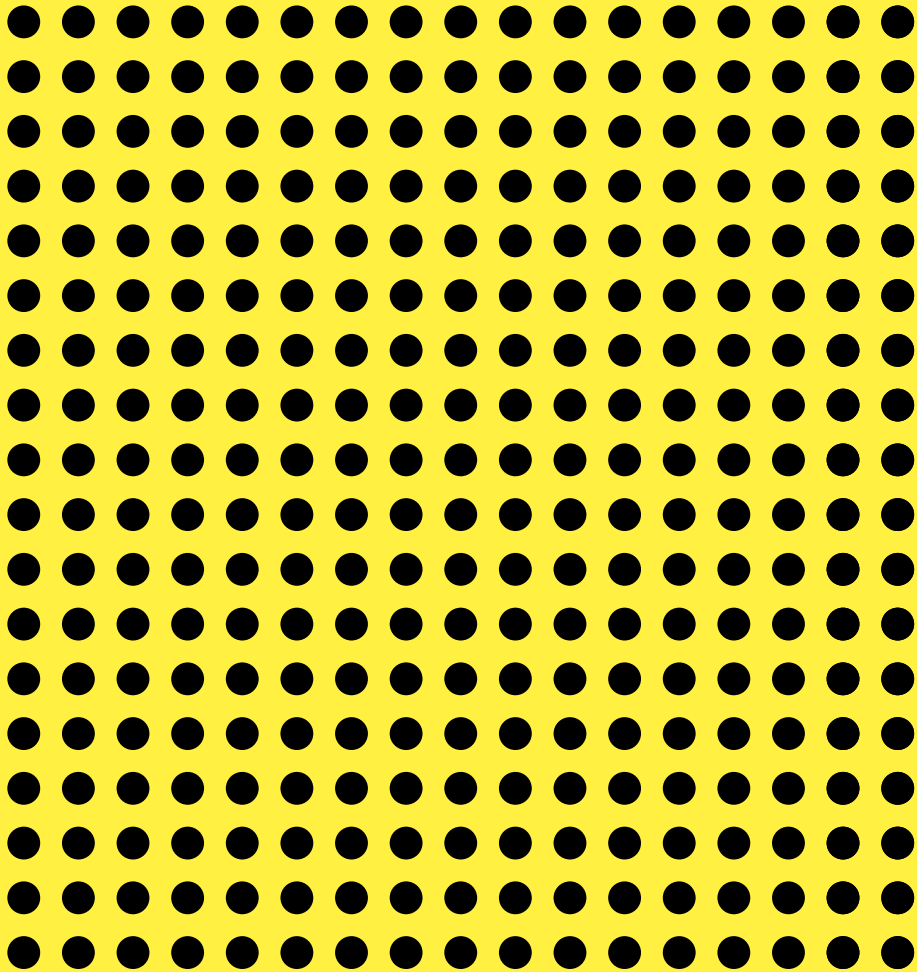
de Gràcia, que han decidit ajuntar esforços per donar més ressò a les activitats que duen a terme com a centres de difusió literària, més que com a botigues de llibres en sentit estricte. ●

En aquests moments i potser d'una manera més evident que mai, la cultura ha d'exercir la seva responsabilitat social i ocupar un paper determinant davant del cert bloqueig existent en l'organització política i econòmica de la nostra societat.

Els aspectes essencials de la nostra condició cultural (l'autoconsciència i el coneixement del propi medi, el sentit crític, la capacitat d'empatia i de distanciament, la intuïció, la creativitat, etc.) són ara mateix mecanismes i instruments imprescindibles per redefinir valors comuns i establir nous criteris d'actuació política. Cal, doncs, culturalitzar totes les polítiques a fi de garantir que per mitjà de la cultura serem capaços de superar tots els esculls. ●

El Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona està format per Montserrat Vendrell Rius, vicepresidenta del Consell i presidenta del Comitè Executiu; Miquel Cabal Guarro, Toni Casares Roca, Xavier Cordoní i Fernández, Daniel Giralt-Miracle i Elena Subirà Roca.

Principals indicadors culturals de la ciutat de Barcelona 2013

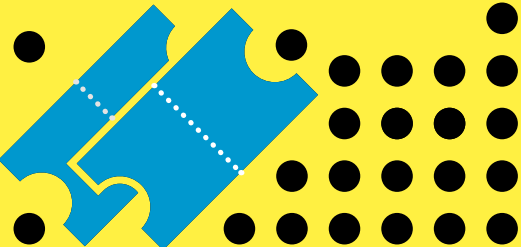

Context

Població de la ciutat — 1,6 M
Població de l'àrea metropolitana — 3,2 M
Superfície de la ciutat — 101,4 km²
Superfície de l'àrea metropolitana — 636,0 km²
Turistes als hotels — 7,6 M
Edificis declarats Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO — 8

Espais d'arts escèniques

2,3 M
d'espectadors de les sales d'arts escèniques

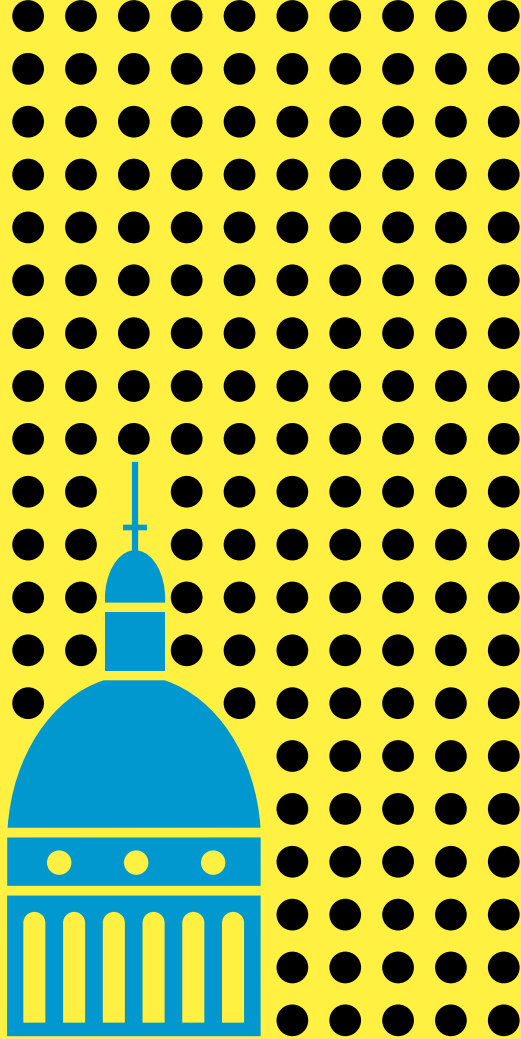
Sales d'arts escèniques — 57
Representacions teatrals — 11.338
Ocupació de les sales d'arts escèniques — 52 %
Espectacles amb més de 25.000 espectadors — 13
Valoració ciutadana dels espectacles teatrals — 7,5

Espais de concerts

876.025
espectadors dels grans auditoris

Grans auditoris — 3
Ocupació dels grans auditoris — 69,6 %
Sales de música en viu — 22
Concerts de més de 5.000 espectadors — 13
Valoració ciutadana dels concerts — 7,7

Museus i espais d'exposicions

20,9 M
de visitants de museus, exposicions i col·leccions

Museus — 55
Espais i seus dels museus i centres — 66
Visitants als 10 espais amb més públic — 13,2 M
Centres amb més de 500.000 visitants anuals — 15
Exposicions temporals amb més de 100.000 visites — 11
Galeries d'art contemporani — 26
Valoració ciutadana dels museus i espais d'exposicions — 7,9

Festivals

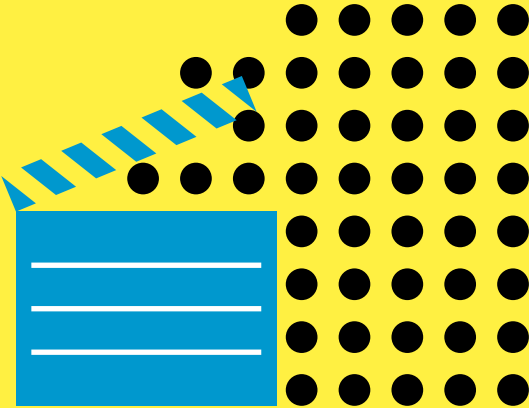
156
festivals a la ciutat

Nre. de festivals amb més de 100.000 assistents — 5

Llibres

Llibres publicats a Barcelona — 31.031
Llibres en suport digital — 18 %
Llibres en suport paper — 82 %
Valoració ciutadana de les llibreries — 7,5

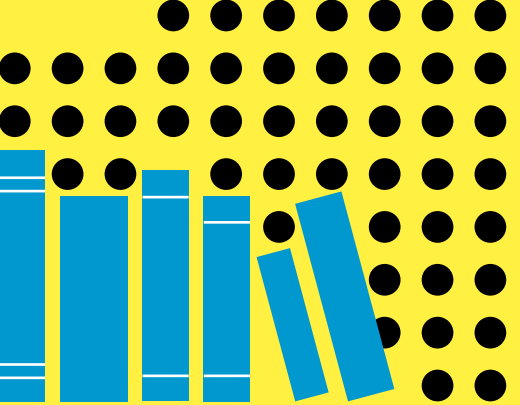
Sales de cinema i rodatges a la ciutat

5,1 M
d'espectadors de cinema

Cinemes — 32
Pantalles de cinema — 203
Projeccions de cinema — 218.741
Rodatges a la ciutat — 2.494
Llargmetratges rodats a Barcelona — 50
Valoració ciutadana del cinema — 7,2

Biblioteques de Barcelona

6,3 M
de visites a la xarxa Biblioteques de Barcelona

Biblioteques de la xarxa — 39
Biblioteques de la xarxa / 100.000 habitants — 2,4
Préstecs a les biblioteques / habitant — 2,6
Ciutadans de Barcelona amb carnet de biblioteca — 53,6 %
Valoració ciutadana de les biblioteques — 8,0

Espais de creació

Xarxa Fàbriques de Creació — 22.840 m²
Nre. d'espais de creació privats — 12
Nre. de fàbriques de creació públiques — 9

Centres cívics

Nre. de centres cívics — 51

Festes

Barcelonins que han assistit a les Festes de la Mercè — 35,2 %
Valoració ciutadana de les festes populars — 7,7

Suport a entitats

Subvencions de l'ICUB a projectes i activitats culturals — 3,7 MEUR
Sol·licituds presentades que han rebut subvenció — 49 %
Subvencions de l'ICUB a infraestructures culturals — 2,5 MEUR

Fonts: Àrea Metropolitana de Barcelona, Associació d'Empreses de Teatre de Catalunya (ADETCA), Associació de Sales de Concerts de Catalunya (ASACC), Barcelona-Catalunya Film Commission (BCFC), Biblioteques de Barcelona, Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona, enquesta Òmnibus municipal de l'Ajuntament de Barcelona, Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC), Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Societat General d'Autors i Editors (SGAE) i Turisme de Barcelona.

Versión en castellano

Cultura y ciudad

Xavier Trias

Alcalde de Barcelona

Uno de los aspectos que más contribuye a definir Barcelona es su intensa vida cultural. A pesar de las dificultades, el sector cultural de la ciudad se muestra y se reivindica como un sector de una enorme vitalidad, como lo demuestra la constante aparición de nuevas iniciativas que contribuyen a enriquecer el mapa cultural de la ciudad.

La cultura se erige como un elemento identificador de proyección internacional, pero también de bienestar y calidad de vida. Barcelona se define como una ciudad de cultura, conocimiento, creatividad, innovación y bienestar. La actividad cultural de nuestra ciudad ha creado una identidad propia, la de la capital cultural del país, en la que las muestras de cultura popular y tradicional conviven de forma natural con las propuestas más modernas, emergentes e innovadoras.

Al mismo tiempo, como elemento de proyección, la cultura hecha en la ciudad goza de un sólido reconocimiento internacional gracias al prestigio y a la calidad que ha alcanzado. No es casual que Barcelona acoja a multitud de artistas y creadores llegados de todo el mundo, atraídos por el dinamismo que se puede encontrar en nuestra ciudad.

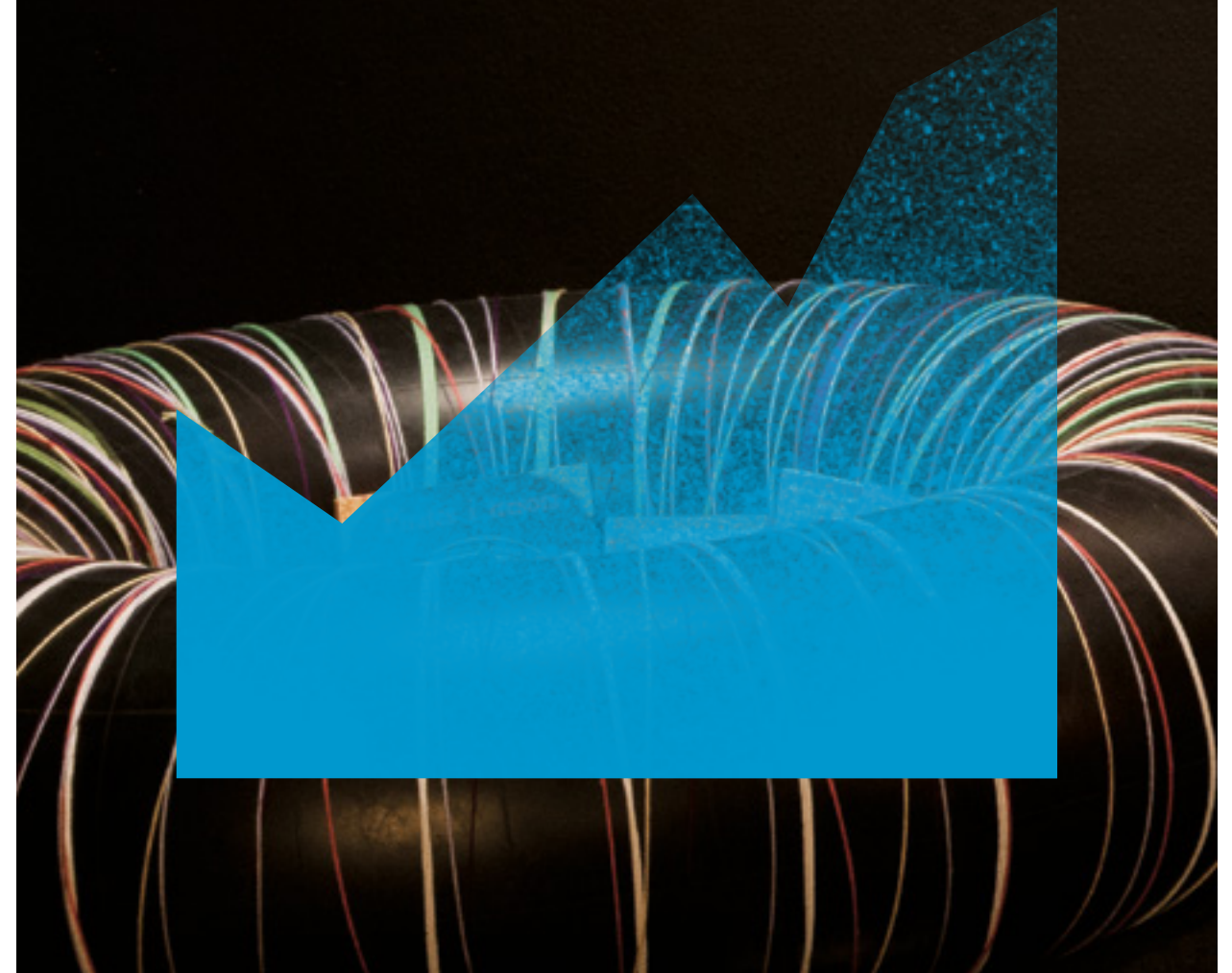
Finalmente, la cultura es un elemento de cohesión social y bienestar; es una cadena de transmisión de valores y un sistema de participación en el que personas y entidades ponen sus energías y su iniciativa al servicio de toda la sociedad.

El Ayuntamiento quiere seguir ofreciendo su complicidad a todos estos creadores y artistas, profesionales y voluntarios que, con su empuje, hacen de la cultura y la ciudad un tándem imparable.

Barcelona, un gran equipamiento cultural

Jaume Ciurana
Teniente de alcalde de Cultura,
Coneixement, Creativitat
i Innovació

Tener la responsabilidad de la política cultural de la ciudad, además de ser un trabajo apasionante, comporta un privilegio añadido: poder tomar el pulso al conjunto del sistema cultural, algo que no siempre se tiene la oportunidad de apreciar. El contacto cotidiano con creadores, artistas, responsables de equipamientos, entidades culturales, emprendedores... nos permite obtener una visión bastante completa del sistema cultural y comprender de qué manera, días tras día, hacemos de la cultura un motor de ciudad desde posiciones tan diversas como una biblioteca de barrio, una *colla* castellera, un espacio de creación de circo, una empresa emergente dedicada a la animación, un festival de música o un museo, por citar algunos ejemplos.

Es la visión de una ciudad que trabaja el hecho cultural de manera conjunta, como un gran ecosistema, una manera de trabajar reconocida hoy en día internacionalmente. Un estilo de trabajo que, justamente porque persigue la exce-

lencia y la creatividad como objetivos irrenunciables, procura la participación del mayor número de personas. Una ciudad de cultura rica, viva y que se considera de proximidad, que ha ejercido la capitalidad de la cultura catalana, la ha proyectado en todo el mundo, y que en la actualidad también forma parte de la vanguardia para alcanzar los nuevos retos que representan los momentos decisivos que vive todo el país.

Barcelona ha hecho y hace un trabajo inmenso para convertirse en una capital cultural de relieve. Hoy en día el reto es mayor, y somos muchos los que creemos que la ciudad debe contar con las estructuras culturales propias de una capital de estado. El trabajo llevado a cabo durante el año 2013 es el de la ambición de una ciudad que trabaja como un gran equipamiento cultural desde la vertiente de la cultura de proximidad, de la preservación de su patrimonio cultural, del fomento de la creación y el talento y del apoyo al tejido de nuestra industria creativa. ●

Una capital cultural que cuida de su sistema de proximidad

El programa de los actos de conmemoración del Tricentenari en Barcelona es una significativa contribución para reclamar la capitalidad de la cultura catalana. Los actos del Tricentenari, que tuvieron con la inauguración del Born Centre Cultural un destacadísimo toque de inicio, representan doce meses de intensa actividad cultural que tiene lugar en toda la ciudad. Asimismo, el Born Centre Cultural debe permitirnos, además de recuperar un espacio de un gran valor simbólico, construir una plataforma para proyectar la creatividad y el talento de todo el país. El Born, que ya han visitado más de un millón de personas desde su inauguración, es el mejor ejemplo de capitalidad de la cultura catalana que podemos tener en estos momentos. Es un momento culminante para Barcelona y para nuestra vocación de promover el latido cultural, recuperar el patrimonio y hacer que la ciudad contribuya al debate cultural en Europa. Nos mueve la voluntad de que quede un legado, de que, más allá de los balances, podamos constatar finalmente que la capital de Cataluña es un centro de agitación cultural europeo, movido por la voluntad de innovación, y con la capacidad para convertir su relato cultural en un motivo de inclusión e integración.

Para hacer esto posible, contamos con la base cultural de Barcelona, que constituye el tercer sector cultural (la red de ateneos y orfeones, entidades y asociaciones culturales), y que representa un eslabón fundamental en el sistema cultural de la ciudad. Impulsarlo y revigorizarlo ha sido una de las primeras preocupaciones del Ayuntamiento, que durante 2013 ha puesto en marcha, por segundo año consecutivo, un fondo de un millón de euros para la recuperación de algunos de estos centros culturales de nuestros barrios. Son centros que a menudo actúan como verdaderos pulmones cívicos de la ciudad y cuya misión es nutrir el hecho creativo y el talento de la ciudad. Un estudio

del Ens de Comunicació Associativa destaca que más de 70.000 barceloneses y barcelonesas participan en entidades y asociaciones vinculadas a la cultura popular y tradicional, un espectro amplísimo de personas que también son agentes culturales de la ciudad. Un activo innegable de nuestra base cultural.

El apoyo al tercer sector cultural es fundamental para nosotros. Preservar y mantener las ayudas y convenios que el Ayuntamiento pone a disposición de este sector es particularmente necesario en el contexto actual. Como también lo es promover los recursos propios de que dispone el Ayuntamiento para reforzar el tejido cultural de proximidad, como la red de centros cívicos, ►

El programa de los actos de conmemoración del Tricentenari en Barcelona es una significativa contribución para reclamar la capitalidad de la cultura catalana.

Una ciudad que crece sobre un rico patrimonio cultural

que está recibiendo un nuevo impulso en este mandato, y la red de bibliotecas, que en los últimos años se ha consolidado como la mejor puerta de entrada a la cultura de la ciudad.

Conscientes de la importancia que tiene la creatividad en el desarrollo de una ciudad, desde el Ayuntamiento de Barcelona también hemos seguido dedicando esfuerzos a los proyectos educativos vinculados a la creación. Programas como «Creadors EN RESIDÈNCIA als instituts de Barcelona» o EscoLab sitúan el proceso creativo como parte del currículum educativo de los jóvenes. Nuevas iniciativas como Quadern Cultura y el carnet BCN Cultural, impulsadas este 2013, también persiguen lo mismo: hacer que la creatividad esté presente en el proceso de aprendizaje y desarrollo de la ciudadanía. ●

Sin embargo, una gran parte de la singularidad de nuestro sistema cultural se cimienta sobre un vastísimo patrimonio artístico, arqueológico, histórico y arquitectónico, que constituye el legado de muchísimas generaciones de barceloneses que han hecho posible que hoy en día contemos con colecciones y monumentos que son referencia internacional. El carácter civil de nuestras colecciones es una característica muy particular de nuestro patrimonio, que no nace de antiguas herencias imperiales, sino que es el fruto de donativos y mecenas que lo han hecho posible y de una acción a menudo sustitutiva del Ayuntamiento de Barcelona. No ha habido un estado detrás, pero sí una sociedad civil determinada y emprendedora que ha reconocido el valor del patrimonio y lo ha puesto al servicio de todo el país.

Un buen ejemplo de este hecho es el futuro Museu de Cultures del Món, que está previsto que abra las puertas a principios de 2015, y que se nutre de diversas colecciones privadas de la ciudad, principalmente de la colección Folch. Un museo sobre el arte de diversas culturas de África, Asia, América y Oceanía, una pieza inédita aún en Barcelona que nos permitirá reforzar la proyección como capital cultural de la ciudad. También es un ejemplo de ello el Museu del Disseny de Barcelona, que reúne más de 70.000 piezas y que muy pronto también podremos apreciar en la nueva sede de la plaza de Les Glòries Catalanes.

El carácter monumental e histórico de nuestra ciudad implica un gran trabajo de recuperación del patrimonio arquitectónico y arqueológico, una tarea a la que el Ayuntamiento dedica un esfuerzo prioritario. La reciente puesta en marcha del Pla Barcino, que representa un cambio de paradigma en la exploración arqueológica de la ciudad, ya que adopta una actitud proactiva en la promoción de los trabajos arqueológicos, ►

Creadores y artistas encuentran en Barcelona el espacio para la creación

empieza a dar los primeros frutos. Los trabajos de la basílica de Sant Just i Pastor, que han añadido nuevos datos sobre los primeros asentamientos paleocristianos en Barcelona, es un ejemplo ilustrativo de lo que aún nos queda por conocer, que es mucho. Es tarea nuestra recuperar el patrimonio, preservarlo, darlo a conocer y poner de manifiesto su valor. ●

Los creadores y artistas de la ciudad representan, evidentemente, una parte fundamental de este gran equipamiento cultural. Son ellos los que nos vinculan estrechamente a las nuevas tendencias del arte y la creación internacionales a través de los laboratorios de innovación y creatividad artísticos presentes en la ciudad. El mapa de la creatividad está compuesto por una densa red de equipamientos dedicados a la creación contemporánea que atraen anualmente a más de dos millones y medio de visitantes: escuelas de estudios superiores de música, arte, audiovisuales y diseño que son referencia en Europa, y, muy especialmente, el sotobosque cultural, un cosmos en constante evolución de espacios de creación, galerías, espacios de arte, salas de exposiciones, teatros, locales de música en vivo, donde las propuestas más emergentes y experimentales encuentran en lugar para ser mostradas.

Por otra parte, la apuesta de las Fàbriques de Creació y el apoyo a los otros espacios de creación de la ciudad, han permitido crear una estructura de centros que están captando talento y generando nuevas propuestas punteras en la creación y en la innovación. Las Fàbriques de Creació, además de ser un recurso para los creadores y un vivero de talento (son ya más de 35.000 metros cuadrados públicos puestos a disposición de la creación), transforman la vida de los barrios donde se sitúan y se convierten en polos de atracción de talento internacional. La Nau Ivanow de la Sagrera, Fabra i Coats en Sant Andreu o el Graner en la Marina son un buen ejemplo de ello. Este 2013 también se han sentado las bases para incorporar a la red de Fàbriques de Creació el Obrador de la Sala Beckett y un nuevo espacio de creación de danza en el barrio de Les Corts.

Otro indicador de esta capitalidad creativa es la presencia y el crecimiento de los festivales. Los festivales son la plataforma más representativa de la vitalidad creativa de Barcelona. Su impacto y su

La economía del conocimiento, un motor de desarrollo

valor añadido para el tejido cultural y económico de la ciudad es notable. El prestigio que han alcanzado a escala internacional ha contribuido a situar a Barcelona en el mapa global de la creatividad.

Asimismo, la política del Ayuntamiento de fomentar los rodajes y el audiovisual en la ciudad responde a este espíritu creativo e innovador. Con casi 2.500 rodajes en 2013, en la actualidad Barcelona es la ciudad europea que acoge un mayor número de rodajes en sus calles, entre largometrajes, documentales, publicidad, televisión y otras filmaciones.

Barcelona es también una ciudad de referencia en la atracción y la promoción de comunidades creativas ligadas a la innovación y la cultura digital: el mundo de las apps, los videojuegos, las telecomunicaciones y las empresas emergentes. Un tejido en expansión y de perfil muy joven que llega a Barcelona atraído por su carácter de ciudad emprendedora y creativa, y que se organiza a través de la plataforma BarcelonaLab, como un laboratorio de cultura, conocimiento, creatividad e innovación abierto a toda la ciudadanía.

Finalmente, Barcelona, además de un ecosistema de talento y creatividad, es también un ecosistema para la investigación y la innovación, como ha reconocido la Comisión Europea al designarnos como primera iCapital europea. La divulgación científica y la promoción de los valores de la innovación forman parte del sistema cultural de la ciudad. Proyectos como la Festa de la Ciència i la Tecnologia, la Unitat de Ciència Ciutadana —recientemente creada— o la EscoLab son algunas de nuestras prioridades culturales. Una ciudad inteligente —una *smart city*— sólo es posible con una ciudadanía inteligente, y esto requiere, a mi entender, redoblar los esfuerzos para definir la ciencia y la innovación como valores propios del sistema cultural de Barcelona. ●

Este gran equipamiento cultural que es Barcelona cuenta con un creciente espíritu emprendedor en torno al conocimiento. Un espíritu que debe permitir que la ciudad consolide un crecimiento económico que, por fortuna, ha vuelto a nuestra ciudad. Según un estudio reciente impulsado por el Barcelona Centre de Disseny, Barcelona se sitúa como la cuarta ciudad más creativa del mundo. Una ciudad creativa es emprendedora, promueve la innovación, concentra el talento y apuesta por los sectores estratégicos de la economía del conocimiento. Y gracias al hecho de que la ciudad ha seguido esta dirección, Barcelona está consiguiendo ser un polo de atracción para la creación en torno al cual gravita toda una infraestructura creativa formada por centros de diseño, de investigación, de tecnología, fábricas y espacios de creación, galerías de arte, empresas, gestores culturales, universidades, museos, estudios de arquitectura, etc.

En este sentido, los datos del estudio *Barcelona, metrópoli creativa* —elaborado por el Ayuntamiento de Barcelona y el Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona en 2013, que analiza la economía del conocimiento en nuestra ciudad— ponen de manifiesto que la economía creativa es la que aguanta más el impacto de la crisis y la que genera más puestos de trabajo. Barcelona es uno de los principales *hubs* europeos de actividades económicas intensivas en conocimiento y de actividades creativas. Estas actividades generan más de 100.000 puestos de trabajo y suponen el 10% de la ocupación de la ciudad.

La histórica capitalidad barcelonesa de la industria editorial, con una importante incidencia en la edición en Europa y en América Latina, ha abierto el camino a los nuevos sectores de la cultura de masas: en la actualidad el clúster ►

El retorno social de la cultura

audiovisual y de animación representa el segundo polo de la industria creativa de la ciudad. La red emprendedora y la investigación avanzada se organiza en torno al clúster Barcelona Media. Finalmente, la ciudad también es un polo de excelencia en diseño, con un modelo sostenible y económicamente sólido que favorece la competitividad de las empresas y organizaciones, así como la exportación de los productos y los servicios.

Uno de los grandes logros de este año 2013 ha sido la apertura de la nueva sede del Disseny Hub Barcelona, que debe estar a pleno rendimiento a finales del año 2014. El Disseny Hub Barcelona debe permitir la proyección de la creatividad de nuestro diseño en todo el mundo, y convertirse en plataforma de trabajo para las empresas e industrias de este importante sector para la economía vinculada al conocimiento de nuestra ciudad. ●

En el mes de enero de 2013, ante la compleja situación financiera del sistema de grandes equipamientos culturales de la ciudad, el alcalde anunció la creación de un fondo de capitalidad cultural de 15 millones de euros para dar apoyo a la proyección de estos grandes equipamientos. Esta decisión, que representa la determinación del gobierno municipal de reforzar el tejido cultural de la ciudad, permite, precisamente, poner de manifiesto el valor del sistema cultural en su conjunto. A través de los grandes equipamientos, el Ayuntamiento también ha podido prestar apoyo a las artes escénicas, la música y las artes visuales, es decir, al ecosistema cultural de la ciudad.

Las ciudades son un espacio privilegiado de hibridaciones culturales, de mezcla de talentos y acumulación de creatividades. Aunque la tradición nos lleva a definir la creación artística como un acto individual, casi egoísta, hoy en día las ciudades pueden ofrecer un contexto idóneo para forjar el talento y la creatividad y, que no nos quepa la menor duda, en Barcelona tenemos las mejores condiciones para que esto pueda llevarse a cabo.

A nosotros nos corresponde sacar rendimiento de los recursos y no desaprovechar las muchas energías de que disponemos, pero de algo estamos convencidos: tenemos un gran proyecto cultural entre manos. Hagamos funcionar Barcelona como el gran equipamiento cultural que ya es y las sinergias multiplicarán nuestra fuerza.

Hace unos años Barcelona tuvo el acierto de reinventar su Fiesta Mayor. Hoy en día La Mercè es un momento culminante para la ciudad, unos días en los que el espíritu de nuestra cultura de raíz mediterránea llena de creatividad las calles, y todos nos sentimos cómplices del gran proyecto cultural que es Barcelona. Ahora tenemos que ser capaces de hacer Mercè todo el año,

de hacer que los equipamientos, los festivales culturales y los monumentos hiervan con la pasión y la intensidad con que lo hacen nuestras fiestas. Poner el acento en el retorno social de la importante inversión cultural que la ciudad ha hecho debe ser la clave para hacer crecer Barcelona como gran equipamiento cultural.

De hecho, sólo desde la visión de conjunto podemos tomar la medida real de la ambición que esta ciudad tiene en su sistema cultural, y del esfuerzo colectivo que todos hemos hecho para construirlo. Por lo tanto, parece lógico reclamar la complicidad de todas las piezas que configuran este gran equipamiento cultural —tercer sector cultural, grandes equipamientos, creadores, artistas e industria creativa y cultural— para convertir Barcelona en un deseo que tenemos al alcance de la mano: una capital cultural de alcance global. ●

Informe anual de la cultura de 2013

Reflexiones del Comitè Executiu
del Consell de la Cultura de Barcelona
en materia de política cultural

1. Introducción

El Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona que firma este informe recoge el testigo de la labor encomiable del primer Comitè, responsable de poner en funcionamiento todos los mecanismos de este órgano independiente de participación ciudadana en la política cultural de la ciudad desde que se creó en el año 2007.

El Comitè actual presenta ciertas diferencias con el antecesor, que había elaborado las cuatro ediciones anteriores del informe. Estas diferencias se reflejarán en la forma y en el contenido del informe que presentamos este año por varias razones: en primer lugar, cuatro de los siete miembros que componen el Comitè han iniciado mandato el mismo 2013, por lo que es la primera vez que se enfrentan al reto de redactar un informe de estas características. En segundo lugar, este Comitè cuenta ahora con unos predecesores y, de la misma manera, las tareas que se le encomiendan tienen ya unos precedentes. Esto, lejos de simplificar el trabajo del Comitè, hace que el desafío que se le

presenta a la hora de redactar el informe sea aún mayor. El último informe emitido por el Comitè anterior representa, al mismo tiempo, un referente, un modelo y un hito.

El objetivo esencial que se ha marcado este Comitè es que los aspectos que tengan más relevancia en la redacción del informe de 2013 sigan siendo de carácter crítico y teórico. Queremos que el informe tenga un tono eminentemente reflexivo y que mantenga el foco de atención en las líneas que ya marcaba el último informe del Comitè precedente, sin dejar de atender por ello los puntos de debate que se hayan podido abrir en los últimos meses.

Aunque incluye una valoración somera de datos analíticos concretos sobre lo que actualmente se conoce como *industria creativa*, el informe de este año intenta huir de cifras, balances y presupuestos tanto como puede y se centra en líneas, argumentos y propuestas en materia de política cultural. Por ello se ha querido añadir un subtítulo con la palabra *reflexiones*. ●

2. El Consell de la Cultura de Barcelona

El Consell de la Cultura de Barcelona nació en 2007 como órgano independiente de participación ciudadana en la política cultural de la ciudad. Se estructura de la siguiente forma:

- El Ple del Consell es el órgano que recoge el aspecto consultivo y asesor. Lo integran un máximo de cincuenta personas entre representantes de entidades culturales de la ciudad, representantes de los grupos políticos del Ayuntamiento, personas de reconocida valía en el campo cultural y responsables técnicos y observadores permanentes de diversos ámbitos de la gestión cultural municipal. Entre otras funciones, el Ple tiene la capacidad de crear comisiones delegadas para abrir la participación y el debate a todas aquellas personas, colectivos y entidades que forman el sistema cultural de la ciudad.
- El Comitè Executiu, presidido por la Vicepresidència del Consell e integrado por seis vocales designados por el Ple de entre las personas de reconocida valía en el ámbito cultural del Ple del Consell, tiene un perfil netamente independiente en su funcionamiento y es el órgano que concentra las competencias ejecutivas del Consell.
- Las comisiones delegadas, creadas a iniciativa del Ple del Consell, se abren a la participación de todas aquellas personas que, ya sea a título individual o en representación de entidades, colectivos o empresas, están directamente relacionadas con su ámbito temático o sectorial.

2.1 Referentes y precedentes

El Consell de la Cultura de Barcelona se creó

con determinadas especificidades, pero tomando como modelo los organismos similares que funcionan desde hace más o menos tiempo en varios países del mundo.

De acuerdo con las capacidades operativas que tienen asignadas, estos órganos de participación se pueden dividir en dos grandes grupos:

- Los que tienen una naturaleza puramente ejecutiva: Reino Unido (*arts councils*), Estados Unidos y Canadá (*arts commissions, foundations y councils*), o Suecia (*Kulturrådet*), entre otros.
- Los que ejercen unas funciones básicamente consultivas, como los de los Países Bajos (*Kunstraad*).

En algunos países estos instrumentos tienen atribuciones de ambas naturalezas, como ocurre por ejemplo en el caso francés y chileno. En Francia, aunque nominalmente se aplican políticas culturales homogéneas y centralizadas, en general se vehiculan a través de las DRAC (direcciones regionales de asuntos culturales), que gozan de mucha autonomía en las regiones (las provincias francesas) sobre las que actúan. Es decir, si bien es cierto que las DRAC deben aplicar los principios generales de la política cultural que dicta el Estado francés, tienen autonomía tanto ejecutiva como consultiva para trabajar en un sentido o en otro y en mayor o menor medida según las necesidades propias de cada región.¹

En cuanto al caso de Chile, el Consejo Nacional de la Cultura y las Artes (CNCA) es también un órgano de doble vertiente, tanto ejecutiva como consultiva. Con una gestión descentralizada que conlleva una implantación muy fuerte en el territorio, unas líneas de actuación claras y firmes y una dotación presupuestaria directa, el CNCA se erige quizás en el modelo más ágil y efectivo de los que hemos analizado.² ►

1. El proyecto europeo de base web Compendium (<http://www.culturalpolicies.net>) aporta información comparada de las políticas culturales en los países europeos.

2. CONSEJO NACIONAL DE LA CULTURA Y LAS ARTES. *Política Cultural 2011-2016*. Valparaíso, 2011.

Las atribuciones ejecutivas del Comitè abarcan ámbitos muy comprometidos y áreas que no son competencia de la inmensa mayoría de los órganos homólogos.

2.2 Atribuciones y funcionamiento

Así pues, desde la perspectiva competencial que acabamos de describir podemos afirmar que el Consell barcelonés es único porque presenta una naturaleza híbrida con respecto a las atribuciones que tiene encomendadas. Esto también es así en los organismos franceses y chilenos, como ya hemos visto, pero en el caso de la ciudad de Barcelona el Consell se ciñe al ámbito estrictamente local, lo que le confiere una inmediatez y una agilidad operativa muy destacables.

Por una parte, y como ya hemos descrito más arriba, el Ple y las comisiones sectoriales operan como órganos consultivos mientras que, por otra, el Comitè ejerce las funciones ejecutivas del Consell.

De acuerdo con el reglamento del Consell, las competencias ejecutivas del Comitè son:

- Informar con carácter preceptivo sobre:
  - La creación de nuevos organismos o equipamientos culturales municipales.
  - Los proyectos normativos y reglamentarios municipales que incidan en temas de política cultural o artística.
  - El nombramiento de los responsables de los equipamientos culturales municipales.
- Participar en la destinación de las subvenciones del ámbito de la cultura, en el marco de la normativa de subvenciones del Ayuntamiento de Barcelona.
- Proponer los miembros de los jurados de los Premis Ciutat de Barcelona.
- Todas aquellas funciones que le encomiende expresamente el Ple del Consell de la Cultura de Barcelona.

Así pues, está claro que las atribuciones ejecutivas del Comitè abarcan ámbitos muy comprometidos (premios, subvenciones, nombramientos, etc.), áreas que no son competencia de la inmensa

mayoría de los órganos homólogos y que, por tanto, quedan fuera del alcance de la participación ciudadana.

Además, y aparte de estas funciones, el Comitè también se encarga de la redacción del informe anual que nos ocupa y que, como hemos dicho anteriormente, este año quiere centrarse en la exposición de ciertas reflexiones teóricas y críticas sobre las líneas generales que, a juicio de este Comitè, debería seguir la política cultural que se pone en práctica desde el Ayuntamiento de Barcelona.

2.3 Propósitos de actuación

La primera reflexión afecta de manera directa al protocolo de funcionamiento del Consell. De hecho, retomamos una propuesta que el Comitè anterior ya presentó ante el Ple en un escrito de diciembre de 2011: «Con el fin de implicar a la sociedad en la definición y la gestión de las políticas culturales, es recomendable aprovechar al máximo los instrumentos de participación ciudadana: el Consell de la Cultura y el Comitè Executiu.»

Para vehicular esta recomendación y darle efectos prácticos, el Comitè actual se suma a una serie de propuestas que ya puso en marcha o quiso iniciar el Comitè anterior y que tienen como finalidad dinamizar la labor del Consell de la Cultura, darle visibilidad y conferirle efectividad. Para alcanzar estos objetivos, el Comitè realizará todos los esfuerzos posibles para:

- Reforzar las entrevistas, los encuentros y los contactos directos con los agentes culturales de la ciudad, especialmente los que optan a fondos públicos por medio de las líneas de subvención del Institut de Cultura.
- Fomentar el diálogo entre el Comitè y el Ple del Consell para otorgar más protagonismo al Ple en las atribuciones consultivas que tiene encomendadas. ►

- Dinamizar el diálogo entre el Comitè y las comisiones sectoriales, instrumentos importantísimos en la captación de impresiones de los diversos sectores culturales.

Tanto el diálogo con el Ple como el diálogo con las comisiones sectoriales deberán abastecer al Comitè de elementos y contenidos para próximas reflexiones y recomendaciones.

Aparte de esto, el Comitè también se ha propuesto organizar y articular un foro de debate y divulgación sobre política cultural que reúna a agentes y expertos de procedencias y sectores diversos. En primer lugar, este foro debe ser una plataforma que permita conocer todo tipo de experiencias

con la intención de iluminar los principales puntos de discusión en la materia. En segundo lugar, el foro debe ser un escaparate que muestre qué es y qué hace el Consell de la Cultura de Barcelona, especialmente su Comitè Executiu, con el fin de divulgar su existencia y su razón de ser.

A partir del contacto con las comisiones sectoriales y el Ple del Consell, el Comitè tratará de reunir, sistematizar y articular suficientes elementos durante el año 2014 para poder proyectar, diseñar y organizar este foro de cara al año 2015. Es, pues, el propósito pensado a más largo plazo pero, de hecho, no deja de ser la consecuencia natural y lógica del resto de logros previstos. ●

3. ¿Qué entendemos cuando decimos *cultura*?

Para evitar malentendidos y, sobre todo, para dejar claros los principios sobre los que edificamos todas las reflexiones que hacemos en este informe, queremos hacer un apunte breve sobre las implicaciones del término *cultura* tal como lo entendemos en estas páginas.

Siempre que hablamos de *cultura* lo hacemos en el sentido más amplio del término que, de hecho, es a la vez el sentido propio. Así, cuando decimos *cultura* no nos referimos únicamente a las expresiones y manifestaciones de cualquier disciplina artística, sino también y principalmente al conjunto de valores, modelos y tradiciones que componen y caracterizan nuestra sociedad. Que la definen y la articulan.

De esta manera, queremos dejar claro que el punto de vista desde el que abordamos el hecho cultural está íntima y permanentemente ligado a esta dimensión social que le es inherente. La cultura de la que hablamos es la que permite que los ciudadanos desarrollen un pensamiento crítico, que puedan recurrir a modelos válidos, que tengan referentes y que generen identidades que puedan vertebrarse socialmente.

Tal como se indicaba ya en el informe anterior, creemos que es necesario transformar la percepción social de la cultura para que llegue a recuperar la esencialidad y el prestigio que le son propios y pertinentes. La cultura es la expresión máxima de la condición social del ser humano y debe ser entendida y respetada como tal. ●

4. Los ejes del debate cultural

De un tiempo a esta parte, los temas de debate cultural más generalizados han basculado hacia áreas más bien filosóficas, por decirlo de algún modo. Parece que los foros de discusión en materia cultural han abandonado controversias que se habían convertido en recurrentes y que hasta cierto punto acababan resultando estériles; consideraciones que habían versado tradicionalmente sobre hechos y actuaciones puntuales, sobre sectores concretos y sobre interpretaciones restrictivas de eso que llamamos *cultura*.

Este desplazamiento del prisma de análisis probablemente ha sido fruto de un abandono progresivo de la vertiente industrial de la cultura como pretexto y a la vez objeto preferente de las políticas culturales y del acercamiento consiguiente al carácter social del que hablábamos más arriba. Este viraje ha quedado patente últimamente en publicaciones aparecidas en forma de artículos o de libros de ensayo, en jornadas y conferencias. Además, y parece bastante razonable pensarlo, la coyuntura económica, social y política de los últimos años debe de haber terminado de modelar el renovado paisaje social y antropológico de la teoría de política cultural.

A juicio de este Comitè, los puntos clave con los que podemos resumir el cambio general de orientación son los siguientes:

- Derechos culturales: el bien común y el servicio público
- Centralidad de la cultura en la agenda pública
- Accesibilidad de la cultura: horizontalidad y educación

4.1 Derechos culturales: el bien común y el servicio público

Los derechos culturales de las personas están garantizados de manera explícita por el Estatuto de ►

Autonomía de Cataluña, que en el artículo vigésimo segundo expone:

Derechos y deberes en el ámbito cultural

1. Todas las personas tienen derecho a acceder en condiciones de igualdad a la cultura y al desarrollo de sus capacidades creativas individuales y colectivas.
2. Todas las personas tienen el deber de respetar y preservar el patrimonio cultural.³

En el primer punto de este artículo resuenan los ecos del artículo vigésimo séptimo de la Declaración de los Derechos Humanos, que dice:

1. Toda persona tiene derecho a tomar parte libremente en la vida cultural de la comunidad, a gozar de las artes y a participar en el progreso científico y en los beneficios que de él resulten.
2. Toda persona tiene derecho a la protección de los intereses morales y materiales que le correspondan por razón de las producciones científicas, literarias o artísticas de que sea autora.⁴

4.1.1 El bien común

La predominancia de políticas orientadas eminentemente a la vertiente *industrial* de la cultura ha hecho que demasiado a menudo se desatendieran principios manifestamente importantes que paradójicamente sí se mencionan de manera explícita en los artículos citados más arriba: la accesibilidad, la igualdad, la libertad y la solidaridad de las prácticas culturales.

A consecuencia de esta desatención, se ha dejado de lado el aspecto más importante de la cultura, la base, la cepa, los cimientos: las implicaciones sociales del fenómeno cultural. Al mismo tiempo, e incluso de una manera lógica y esperable, pero no deseable, esto ha producido una

desafección generalizada hacia el hecho cultural.

Si asumimos como principio básico que la cultura es un ente intangible que pertenece al grueso de la sociedad y que es la sociedad misma quien debe gobernarla y administrarla a través de los mecanismos de participación que se establezcan como válidos, significa que entendemos que la cultura es un bien común que hay que preservar y a favor del cual hay que trabajar. La consideración de la cultura como bien común (quizás podríamos decir incluso *benefactora común*) hace que se tengan que replantear las implicaciones políticas, es decir, las repercusiones que esta condición debe tener en la gestión política que se hace.

4.1.2 El servicio público

La segmentación de la cultura en *productos de consumo cultural* ha provocado que la inmensa mayoría de la ciudadanía haya pasado a tener la única opción de sentirse *consumidora* cuando, en realidad, debería ser generadora y, sobre todo, partícipe directa de la cultura como expresión social primera.

Para corregir esta situación anómala, las políticas culturales en primer lugar deberían ser capaces de generar hábitos de participación cultural y después deberían contribuir a consolidarlos. De esta manera, la vertiente social y cultural de la política serían partes de una misma cosa, serían la trama y la urdimbre del tejido de una ciudadanía efectiva y cotidianamente cultural.

Este paso contribuiría en gran medida a la consecución de un prestigio y un respeto incuestionables y generalizados hacia toda expresión cultural. Un prestigio y un respeto que son imperiosamente necesarios para que la cultura ocupe su lugar con suficientes garantías de seguridad y continuidad.

Todas las actuaciones que garanticen progresos en este sentido contribuirán de manera

3. GENERALITAT DE CATALUNYA. *Estatuto de autonomía de Cataluña 2006* [en línea]. <http://www.parlament-cat.net/porteso/estatut/eac_es_20061116.pdf> [Consulta: 26 febrero 2014].

4. ASAMBLEA GENERAL DE LAS NACIONES UNIDAS. *Declaración de los Derechos Humanos* [en línea]. <<http://www.un.org/en/documents/udhr/>> [Consulta: 7 abril 2014].

determinante a la aceptación social de la cultura como bien común y a la percepción de las políticas culturales como servicio público.

4.2 Centralidad de la cultura en la agenda pública

La cultura es el eje vertebrador principal de cualquier sociedad; genera referentes y debates, provoca conflictos y dibuja marcos de entendimiento. La cultura es un dinamizador social de poder efectivo e incalculable. Por todo ello, no debería regirse exclusivamente por leyes mercantiles, sino más bien al contrario: debería disfrutar de un estatus de inviolabilidad y seguridad que le garantizara una estabilidad intemporal.

Después de años de un cierto abuso en sentido contrario, vemos necesario que el discurso de la política cultural y las prácticas que se desprenden abandonen unos criterios y un lenguaje que acaban adquiriendo un tono y unas formas exageradamente mercantiles. La cultura debe mantener una posición central en la política municipal. Todas las actuaciones deben observarse desde una perspectiva cultural y, en definitiva, todas las políticas deben estar al servicio de la columna vertebral de la sociedad que es la cultura.

Tal como ya se apuntaba en el informe anterior, la asunción tácita y generalizada de que el gasto público en cultura debe tener siempre una justificación en términos de rentabilidad económica tiene un efecto perverso porque hace que aumente la creencia en una tesis que subyace a esta justificación: que la cultura no vale nada en sí misma y, por tanto, que a cualquier actuación cultural hay que encontrarle siempre un pretexto mercantil, empresarial o económico que pueda traducirse finalmente en un valor monetario.

En este sentido, quizá conviene recordar el escrito que el Comitè Executiu dirigió al Ple del Consell de la Cultura en septiembre de 2010.

Con el título de *Les polítiques culturals en temps de crisi econòmica*, el Comitè ponía de manifiesto una serie de argumentos que nos siguen pareciendo válidos:

En el actual contexto de crisis económica, el Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona considera oportuno recordar —antes de que esta tentación se introduzca en el discurso y el debate sobre la utilización de los recursos públicos en momentos de precariedad— que hay que evitar contraponer políticas sociales a políticas culturales, como si las primeras fueran una necesidad y las segundas un lujo decorativo, porque las políticas culturales son políticas sociales.

Y en este sentido manifiesta que:

- Si hasta ahora se ha afirmado que la cultura es un motor económico, esto sigue siendo cierto.
  - Si hasta ahora se ha defendido que la creatividad cultural es un factor esencial de progreso y transformación de nuestra sociedad, esto sigue siendo cierto.
  - Si hasta ahora se ha argumentado que la cultura es fundamental para la educación de los ciudadanos y para elevar el nivel del conjunto de la sociedad, esto sigue siendo cierto.
  - Si hasta ahora se ha insistido en el hecho de que la cultura es un instrumento de cohesión social y de integración de colectivos diversos, esto sigue siendo cierto.
- Por todo ello, no se debe renunciar, por exigencias de una mal entendida austeridad que nos pasaría factura en un futuro, a mantener el rumbo de las políticas culturales y a continuar haciendo un esfuerzo inversor decidido en cultura que esté a la altura de nuestras aspiraciones como sociedad. ►

Para contrarrestar esta idea sesgada sobre la austeridad, tal y como apunta el escrito del Comité, y para evitar sobre todo la percepción de la cultura como un lujo innecesario, nos parece que es momento de recuperar los valores multidimensionales de la cultura *per se*: valores sociales y personales, valores educativos, valores de presente y, sobre todo, de futuro. Es hora de devolver el prestigio a la cultura, de promoverla como elemento inseparable de la condición humana.

4.3 Accesibilidad de la cultura: horizontalidad y educación

Antes hablábamos de la importancia de la percepción de la cultura como bien común. Pero para que un bien sea común, debe ser común. Más allá de la tautología que esto pueda representar, es evidente que si algo no es accesible a todos, si no pertenece a todos, entonces no es común. Y si no es común, tampoco es habitual.

Más arriba veíamos que el Estatuto dice que «todas las personas tienen derecho a acceder en condiciones de igualdad a la cultura». Esta sentencia es breve y sin embargo contiene dos ideas muy valiosas: que la accesibilidad a la cultura debe ser universal y que se regirá por el principio de igualdad.

Para ser consecuentes con lo que plantean estas dos ideas, las políticas culturales deberían promover en primera instancia todo lo que vehicule la cultura como bien común, un bien que pertenece a la sociedad y que a la vez revierte en ella de manera pública y accesible.

De esta manera, se fomentaría el servicio público y se priorizarían las actuaciones y proyectos que producen bienes públicos con respecto a los que se dirigen a un beneficio y un lucro estrictamente privados.

4.3.1 Horizontalidad

Cuando hablamos de *horizontalidad* hacemos referencia a una serie de factores de naturaleza diversa que, a su vez, contribuyen por vías diferentes a la consecución de unas condiciones que propicien el acceso general a la cultura y una participación directa en el hecho cultural, al tiempo que ayudan a mejorar la percepción ciudadana de las manifestaciones culturales, sean cuales sean.

Nos referimos, por ejemplo, a centros sociales y culturales de gestión híbrida, que son consecuencia de la participación y de la iniciativa cultural y que a la vez llevan a cabo una gran labor educativa. Pero también hablamos de mecanismos que deben contribuir a deselitizar las instituciones y los equipamientos culturales, de manera que el ciudadano sea y se sepa partícipe de la cultura en lugar de simple consumidor de un producto cultural.

Es decir, el objetivo último de la organización horizontal (o el primero, depende de cómo se desee plantear) es que el hecho cultural se vea al mismo nivel cotidiano que cualquier otra manifestación social, y no como un producto creado desde arriba para ser consumido abajo.

Sin embargo, a la hora de implementar cualquier medida de organización horizontal, resulta imprescindible evitar una clasificación estratificada de las expresiones culturales. Esta clasificación, tentadora por utilitaria, puede acabar siendo la negación misma de la horizontalidad. Es decir, hay que evitar en lo posible la creación de *circunscripciones culturales*; esto son áreas marcadas, guetos donde sólo se esperan fenómenos culturales de un tipo y no de otro. Donde no se aceptan determinadas expresiones. Estos guetos contravienen tanto el principio de la igualdad como el de la libertad de acceso a la cultura. Son presupuestos perversos. ►

La organización horizontal de la cultura permite en estos casos una nivelación general. Los papeles de los distintos actores de la cultura se mezclan y, por tanto, todo el mundo puede ejercer las funciones que crea más convenientes. Todo el mundo puede valerse del medio de expresión cultural que elija. Todo el mundo participa en la cultura de la misma manera. Y esto contribuye de manera efectiva y definitiva a convertir la en cultura un auténtico aglutinador social.

4.3.2 Educación

No incluimos el apartado referido a la educación bajo el paraguas de la accesibilidad aplicando un criterio jerárquico, sino porque creemos que la accesibilidad es el ámbito en el que podemos circunscribir con más claridad el área de intersección entre cultura y educación.

No tenemos ninguna duda de que se debe fomentar la presencia de la cultura en la educación. Porque, de hecho, la educación misma debería ser en cierto modo un instrumento de la cultura. Una educación efectiva, un sistema que sea capaz de despertar en los niños el sentido crítico, el sentimiento de pertenencia a una comunidad y de construcción de tejido social es una educación cultural.

Estos principios, ya presentes en las bases de la escuela moderna catalana, vuelven ahora con fuerza a través de colectivos diversos y de proyectos de educación en la cultura.

Sistemas que apuestan por el individualismo, la competición constante y la atomización de los niños fomentan un modelo de sociedad que se ha demostrado inválido, nocivo y, en los últimos tiempos, incluso peligroso.

Si bien estas propuestas rebasan quizá el ámbito de las políticas culturales e invaden en gran parte las competencias de la educación, es innegable que la cultura y, por tanto, también las políticas

culturales, deben trabajar a favor del cambio a mejor. Esto implica que las políticas culturales deben hacer todo lo que esté en sus manos para fomentar una educación cultural efectiva. Una fórmula que es, sin duda, la mejor manera de dar pie a una participación cultural activa a lo largo de la vida. Que representa un canal directo de acceso a la cultura.

En momentos en que se empieza a demostrar que los medios de comunicación digitales y las mal llamadas *redes sociales* pueden acabar siendo en la práctica una herramienta de aislamiento social, la cultura y las acciones comunitarias que se derivan de ellos pueden ejercer una tensión en sentido contrario como vector de fuerza resocializadora. Sin embargo, para que esto suceda de manera generalizada y efectiva, la educación en la cultura debe haber ejercido previamente un papel principal. ●

5. Consideraciones económicas

Si bien hemos dado a entender que en este informe querríamos alejarnos intencionadamente de datos cuantitativos (público, facturación, trabajadores, etc.), porque son indicadores que nos parecen poco adecuados para evaluar un hecho que es eminentemente intangible, a pesar de ello, y recogiendo en cierto modo el primer punto del escrito del Comitè antes citado, es necesario que hagamos hincapié en el papel de la cultura en sus articulaciones profesionalizadas. Porque es innegable que las empresas del sector cultural también actúan como motor económico.

Según los resultados preliminares del *Mapeo de las industrias culturales y creativas en Cataluña* que está terminando la Conselleria de Cultura de la Generalitat, la relevancia económica del sector cultural alcanza el 5,89% del PIB.

Teniendo en cuenta que el mismo estudio afirma que más de la mitad de los puestos de trabajo y un 45% de las sociedades que trabajan en el mundo de la cultura se encuentran en Barcelona, puede parecer absurdo que alguien llegue a dudar del impacto económico real del sector que engloba las llamadas *industrias culturales* (y *creativas*) de la capital catalana.

En la nueva edición de 2014 del informe *Barcelona metròpoli creativa*, elaborado por el Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, se expone que Barcelona es uno de los principales concentradores europeos de actividades económicas intensivas en conocimiento y de actividades creativas. Las actividades creativas generan más de ochenta mil puestos de trabajo y suponen el 11% de los ocupados de la ciudad.

Por otra parte, según la fundación Barcelona Media, la capital catalana concentra casi el 70% del empleo del sector cultural de todo el país. La ciudad es líder en la industria editorial, con una importante incidencia en la edición en Europa y en

América Latina como primera ciudad editorial en lengua española. El clúster de audiovisuales, medios de comunicación y animación representa el segundo polo de la industria creativa de la ciudad.

A todas estas consideraciones hay que añadir los datos del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura que describen la participación cultural de los barceloneses (llamada *consumo cultural*). Aunque el estudio recoge datos referidos a ejercicios anteriores (a pesar de que no disponemos de los de 2013), sí que podemos extraer tendencias.

Según este informe, el consumo cultural en la ciudad de Barcelona entre 2008 y 2012 se ha mantenido estable con una cierta tendencia al crecimiento (ha aumentado un 2,1%). Los jóvenes siguen siendo el grupo de edad con una participación cultural más activa, si bien este dato puede ser sesgado por el hecho de que el informe tiene en cuenta el consumo de videojuegos, un *producto cultural* que las generaciones mayores no *consumen* de manera tan generalizada como las más jóvenes.

Es muy revelador contraponer el dato de consumo cultural individual al del consumo cultural en espacio público. Mientras que un 96,4% de la población de Barcelona declara que realiza algún tipo de consumo cultural individual, cuando se trata del espacio público la cifra desciende al 70,2%.

De acuerdo con el Baròmetre, en el mismo quinquenio 2008-2012, los consumos de libros, música, cine y conciertos se han mantenido estables con subidas o bajadas poco significativas. Por el contrario, tanto los espectáculos de artes escénicas como las exposiciones han experimentado un aumento cercano al 5% en cuanto a número de asistentes.

Para cerrar las consideraciones sobre las implicaciones económicas de la cultura, no queremos dejar de mencionar la importancia que

6. La vertiente científica de la cultura

tiene el hecho cultural para la identidad turística de Barcelona. Si se quiere promover de verdad un turismo respetuoso con la ciudad y sus habitantes, es necesario que se tenga clara la línea de actuación en materia de políticas culturales vinculadas al turismo.

Quizás habría que aprovechar estas políticas para generar actuaciones que fueran válidas tanto para los visitantes como para los barceloneses, actuaciones que llegaran a animar a los habitantes de la ciudad en la defensa de una identidad cultural que ahora mismo quizás tiene unos contornos poco claros. ●

El diálogo entre ciencia y cultura no es nuevo. De hecho, la evolución de la especie humana acumula de manera indisoluble un bagaje genético y cultural que ha facilitado nuestra adaptación continua al entorno y que nos identifica como especie.

El conocimiento científico debe ser un ingrediente fundamental de la cultura que queremos para nuestros ciudadanos: nos proporciona capacidad de análisis y de evaluación y nos aleja de los fanatismos; nos ayuda a entender y a decidir, a aceptar las diferencias, que a menudo son inexistentes si se tiene un conocimiento más profundo de los mecanismos que las magnifican. El conocimiento científico nos hace más libres.

Ciencia y cultura comparten ingredientes sobre los que queremos fundamentar el crecimiento de nuestro país: la creatividad, la innovación o la moralidad, esta última entendida como búsqueda de la verdad última, nos ayudan a entender el mundo que nos rodea y lo que quizás es más importante, a prever la evolución.

Conviene, pues, potenciar todos los canales para lograr que la ciencia forme parte de la normalidad diaria, desde el tratamiento que recibe en los medios de comunicación hasta la presencia de la que goza en los diversos espacios públicos y, muy especialmente, en el ámbito de la educación.

Por otra parte, el peso de la ciencia también nos puede ayudar a reconocer el valor intrínseco de la cultura. Nadie duda de la necesidad de la ciencia, de la inversión en ciencia. Nadie duda de la importancia de la investigación, aunque muy a menudo tenga unos objetivos lejanos, poco tangibles o de difícil aplicación en el momento actual. Esto es exactamente lo que hay que reivindicar para la cultura: que todo el mundo acabe viendo que es necesaria y que, por tanto, es igualmente necesario que se inviertan esfuerzos, tiempo y dinero, aunque sea con unos objetivos intangibles y que, sólo en apariencia, tienen poca aplicabilidad práctica. ●

Barcelona es uno de los principales concentradores europeos de actividades económicas intensivas en conocimiento y de actividades creativas.

7. Algunas experiencias

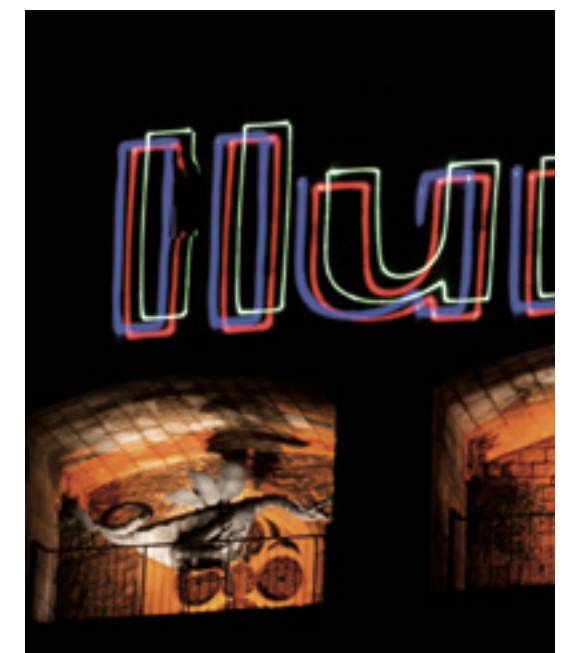
En los últimos tiempos hemos asistido al nacimiento, desarrollo y asentamiento de muchas propuestas que trabajan siguiendo los principios de la centralidad cultural que hemos descrito en este informe. Sin la voluntad de que sea un censo exhaustivo de todas las experiencias, queremos hacer un breve repaso de algunos ejemplos que nos parecen particularmente relevantes, bien por la visibilidad que han obtenido, por el debate que han generado o por la solvencia que ya han demostrado.

Desde el punto de vista de la gestión horizontal de la cultura, queremos resaltar las experiencias de las Cases de la Festa y de las Fàbriques de Creació, todas aparecidas bajo el paraguas del Ayuntamiento. No podemos ni queremos dejar de mencionar también el ejemplo de Can Batlló, un espacio surgido de los movimientos vecinales que ha marcado un hito importantísimo en la dimensión social del hecho cultural. Al igual que los centros cívicos en su momento, Can Batlló puede marcar un punto de inflexión en la gestión de los equipamientos culturales de la ciudad y puede servir de modelo para futuras intervenciones.

De los muchos proyectos que acercan cultura y educación, queremos destacar cuatro. El primero es «Creadors EN RESIDÈNCIA als instituts de Barcelona», de raíz municipal y que este curso llega a la quinta edición. Este proyecto aspira a poner en contacto directo a un creador con alumnos de secundaria. La segunda experiencia que deseáramos remarcar comenzó en el año 2005 y ahora ya abre miras para iniciar la internacionalización. Es el proyecto «Cinema en curs», un programa de pedagogía del cine en escuelas e institutos. También debemos hacer mención de «Construir mirades», otro proyecto de formación en lenguajes cinematográficos. Y, finalmente, queremos resaltar un proyecto renovador que tra-

baja la educación en la intersección de ciencia, artes y tecnología por medio de intervenciones diversas: La Mandarina de Newton.

Hemos asistido a la aparición y la consolidación de espacios artísticos que apuestan por la autogestión y la transdisciplinariedad con la intención de provocar flujos críticos por parte de un público cada vez más partícipe de los procesos de creación y exhibición. Nos referimos a espacios como la Sala FlyHard, el Mutuo, el Zumzeig o el nunArt. Desde el Ayuntamiento de Barcelona hay que hacer todo lo posible para no poner trabas a este tipo de espacios. A menudo la normativa va muy por detrás de lo que convendría y, por problemas que quedan muy lejos de las actividades que se desarrollan, con demasiada frecuencia hemos visto peligrar focos de vida cultural de importancia vital. Es cierto que en los últimos años el Institut de Cultura ha mediado en varios casos, pero no deberíamos bajar la guardia en un momento ►

8. A modo de conclusión

tan complejo como el que estamos atravesando. También desearíamos poner de relieve el gran trabajo que ha hecho el colectivo Indigestió por medio de los canales digitales y los foros organizados en los últimos años en materia de cultura y sociedad.

Conviene poner de relieve las plataformas que han servido para dar visibilidad a colectivos diversos. En primer lugar, la unión de editoriales independientes «Nosaltres som els altres», que ha logrado posicionar las editoriales pequeñas en un mapa editorial que parecía monopolizado por grandes grupos. En segundo lugar, las ferias y encuentros de las discográficas independientes, que dan un empuje al sector en un momento complicado, así como la feria Arts Libris, que ha surgido de los sectores del grabado, las artes del libro, la fotografía y los libros de artista y que, bajo el cobijo del Departament de Cultura, ha conseguido una incidencia y una repercusión notables en el mundo del arte.

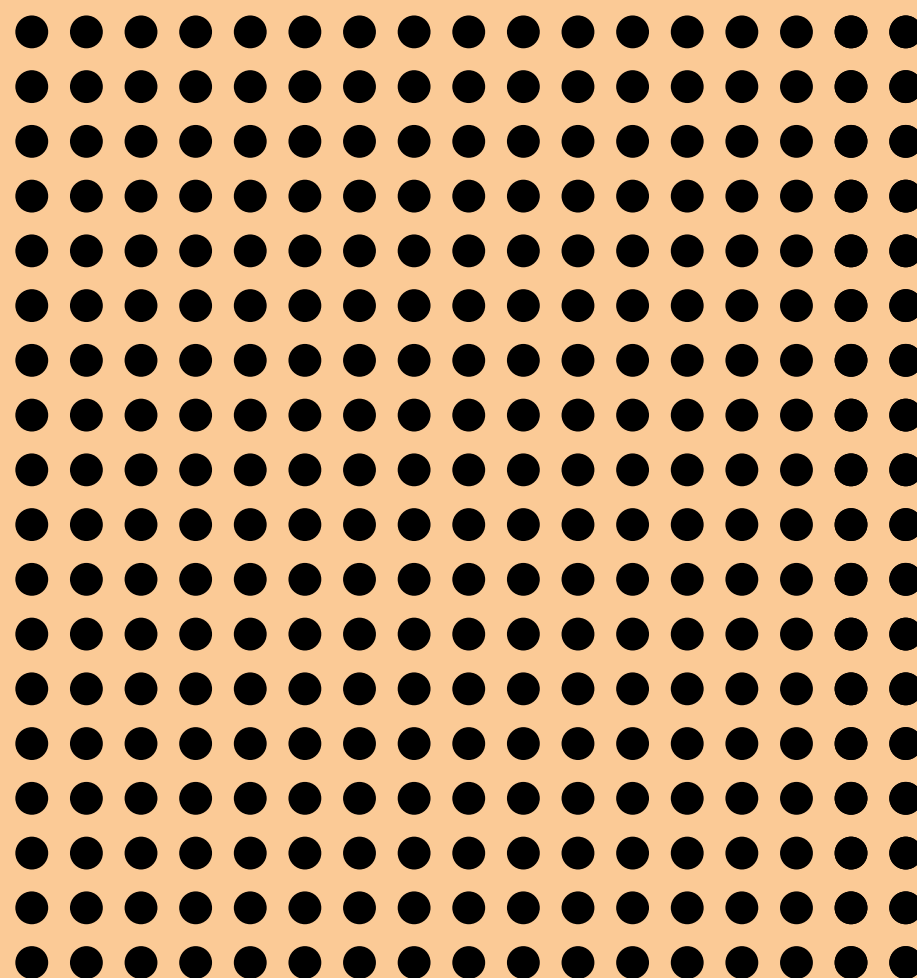
Por último, también queremos citar iniciativas interesantes en el ámbito del comercio cultural: la aparición de numerosas librerías, como La Impossible y No Llegiu, o la unión comercial de los libreros de Gracia, que han decidido aunar esfuerzos para dar más resonancia a las actividades que llevan a cabo como centros de difusión literaria, más que como tiendas de libros en sentido estricto. ●

En estos momentos y quizá de manera más evidente que nunca, la cultura debe ejercer su responsabilidad social y desempeñar un papel determinante ante el bloqueo existente en la organización política y económica de nuestra sociedad.

Los aspectos esenciales de nuestra condición cultural (la autoconciencia y el conocimiento del propio medio, el sentido crítico, la capacidad de empatía y de distanciamiento, la intuición, la creatividad, etc.) son ahora mismo mecanismos e instrumentos imprescindibles para redefinir valores comunes y establecer nuevos criterios de actuación política. Conviene, pues, culturizar todas las políticas a fin de garantizar que por medio de la cultura seremos capaces de superar todos los escollos. ●

Principales indicadores culturales de la ciudad de Barcelona 2013

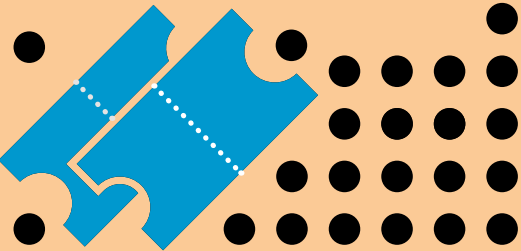

Contexto

Población de la ciudad — 1,6 M
Población del área metropolitana — 3,2 M
Superficie de la ciudad — 101,4 km²
Superficie del área metropolitana — 636,0 km²
Turistas en los hoteles — 7,6 M
Edificios declarados Patrimonio de la Humanidad por la UNESCO — 8

Espacios de artes escénicas

2,3 M
de espectadores de las salas de artes escénicas

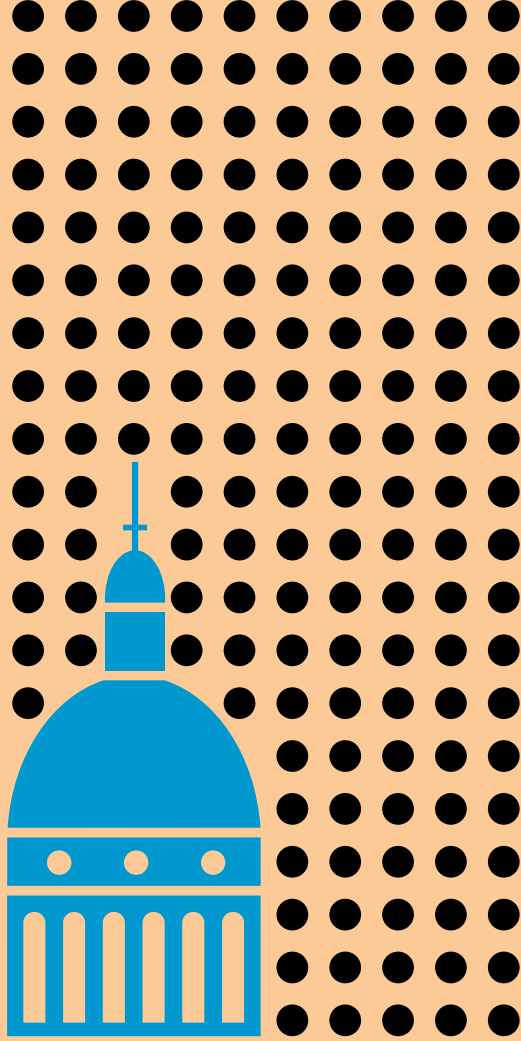
Salas de artes escénicas — 57
Representaciones teatrales — 11.338
Ocupación de las salas de artes escénicas — 52%
Espectáculos con más de 25.000 espectadores — 13
Valoración ciudadana de los espectáculos teatrales — 7,5

Espacios de conciertos

876.025
espectadores de los grandes auditorios

Grandes auditorios — 3
Ocupación de los grandes auditorios — 69,6%
Salas de música en vivo — 22
Conciertos de más de 5.000 espectadores — 13
Valoración ciudadana de los conciertos — 7,7

Museos y espacios de exposiciones

20,9 M
de visitantes de museos, exposiciones y colecciones

Museos — 55
Espacios y sedes de los museos y centros — 66
Visitantes en los 10 espacios con más público — 13,2 M
Centros con más de 500.000 visitantes anuales — 15
Exposiciones temporales con más de 100.000 visitas — 11
Galerías de arte contemporáneo — 26
Valoración ciudadana de los museos y centros de exposiciones — 7,9

Festivales

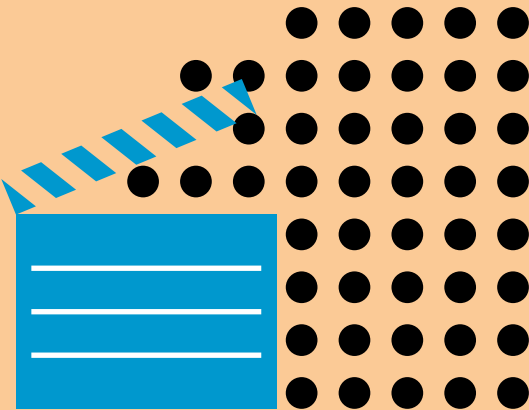
156
festivales en la ciudad

Núm. de festivales con más de 100.000 asistentes — 5

Libros

Libros publicados en Barcelona — 31.031
Libros en soporte digital — 18%
Libros en soporte papel — 82%
Valoración ciudadana de las librerías — 7,5

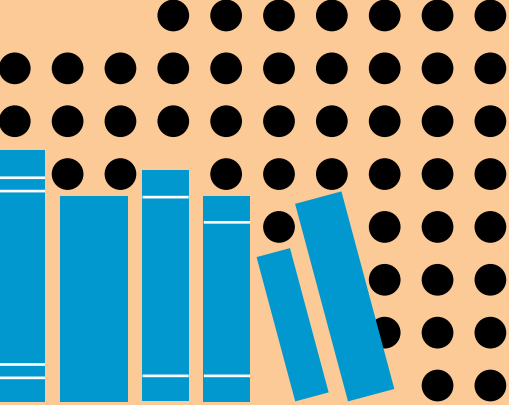
Salas de cine y rodajes en la ciudad

5,1 M
de espectadores de cine

Cines — 32
Pantallas de cine — 203
Proyecciones de cine — 218.741
Rodajes en la ciudad — 2.494
Largometrajes rodados en Barcelona — 50
Valoración ciudadana del cine — 7,2

Bibliotecas de Barcelona

6,3 M
de visitas a la red Bibliotecas de Barcelona

Bibliotecas de la red — 39
Bibliotecas de la red / 100.000 habitantes — 2,4
Préstamos en las bibliotecas / habitante — 2,6
Ciudadanos de Barcelona con carné de biblioteca — 53,6%
Valoración ciudadana de las bibliotecas — 8,0

Espacios de creación

Red Fàbriques de Creació — 22.840 m²
Núm. de espacios privados — 12
Núm. de fábricas de creación públicas — 9

Centros cívicos

Núm. de centros cívicos — 51

Fiestas

Barceloneses que han asistido a las Fiestas de la Mercè — 35,2%
Valoración ciudadana de las fiestas populares — 7,7

Apoyo a entidades

Subvenciones del ICUB a proyectos y actividades culturales — 3,7 MEUR
Solicitudes presentadas que han recibido subvención — 49%
Subvenciones del ICUB a infraestructuras culturales — 2,5 MEUR

Fuentes: Àrea Metropolitana de Barcelona, Associació d'Empreses de Teatre de Catalunya (AETCA), Associació de Sales de Concerts de Catalunya (ASACC), Barcelona-Catalunya Film Commission (BCFC), Bibliotecas de Barcelona, Departament d'Estadística del Ayuntamiento de Barcelona, enquesta Òmnibus municipal del Ayuntamiento de Barcelona, Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC), Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Sociedad General de Autores y Editores (SGAE) y Turisme de Barcelona.

English Version

Culture and city

Xavier Trias

Mayor of Barcelona

One of the aspects that best helps to define Barcelona is its intense cultural life. Despite difficulties, the city's cultural sector shows that it is possessed of an exceptional vitality, which is proven by the constant emergence of new initiatives enriching Barcelona's cultural map.

Culture is an identifying trait of the city's international image as well as of its atmosphere of well-being and of its quality of life. Indeed, Barcelona is known far and wide as a city of culture, knowledge, creativity, innovation and welfare. Thanks to its activity in this sphere, our city has established its unique identity as Catalonia's cultural capital, where popular and traditional culture share the limelight as naturally as can be with the most modern, emergent and innovative cultural proposals.

Likewise, the high level of quality and prestige achieved by the culture produced in Barcelona has won it warm international acclaim while promoting our city's image. It is no mere chance that Barcelona has become one of the favourite places of artists and creators from around the world, drawn here by its vibrant spirit.

Culture, however, is also a factor of social cohesion and well-being. It's a medium for the transmission of values and a system of participation to which people and organizations devote their energy and initiative in the service of society as a whole.

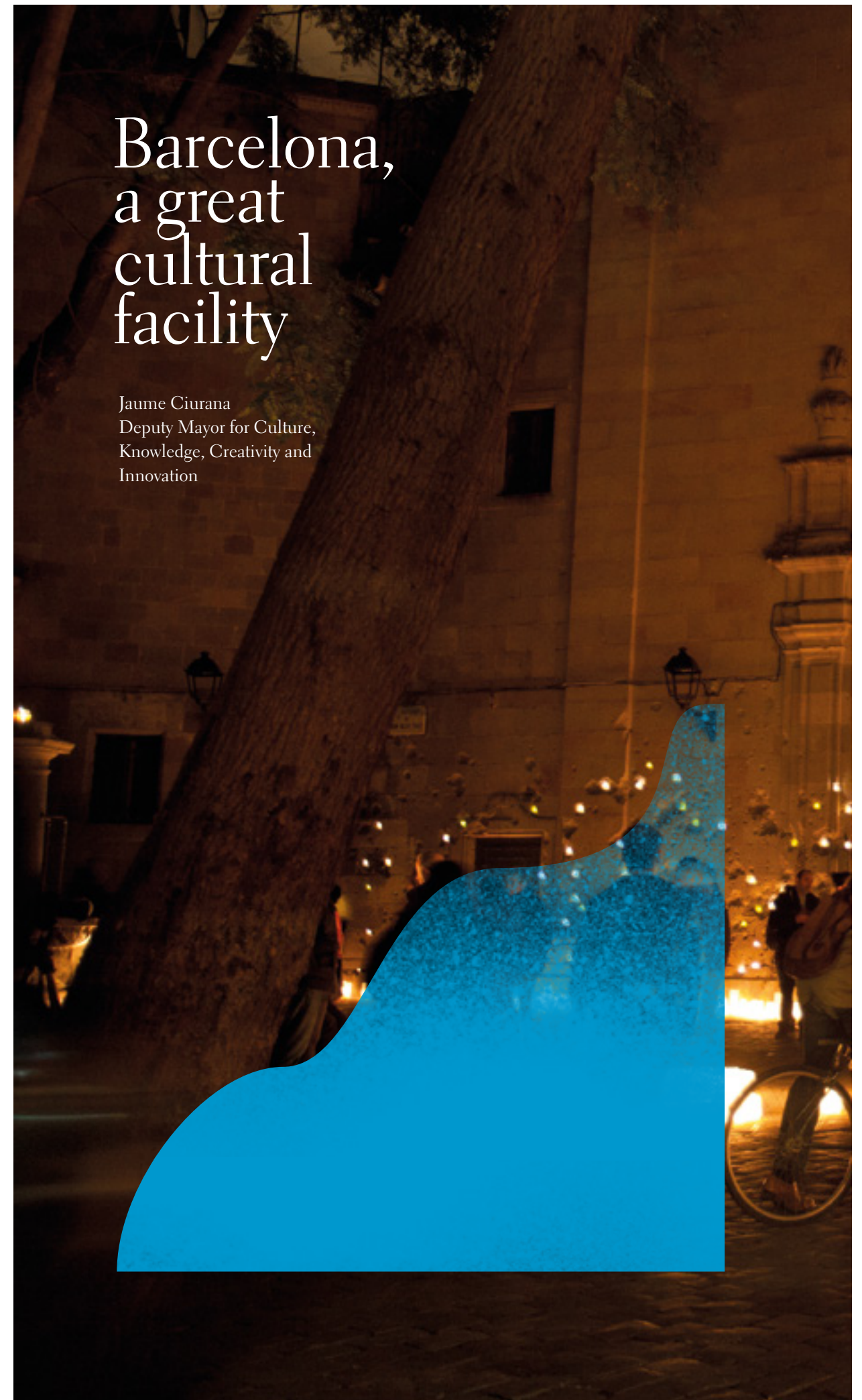
Barcelona City Council will continue to offer its support to all these creators and artists, professionals and volunteers who, with their energy and determination, make culture and our city a truly dynamic combination.

Barcelona, a great cultural facility

Jaume Ciurana
Deputy Mayor for Culture,
Knowledge, Creativity and
Innovation

Being in charge of the city's cultural policy is not only an exciting job but a privilege as well: it gives you a comprehensive look at the cultural system, which is something you don't always get a chance to have. Indeed, the daily contact with creators, artists, facilities managers, cultural entities, entrepreneurs and other agents gives you a wide-ranging view of the cultural system and lets you understand how, day after day, we make culture an engine of the city from such diverse points as a neighbourhood library, a human-tower group, a circus creation space, an emerging company in the animation industry, a music festival or a museum, just to give a few examples.

It is a view of a city that works on the cultural phenomenon as a whole – as a big ecosystem, and this is a way of working that is now internationally acknowledged. What's more, precisely because it pursues excellence and creativity as essential goals, this way of doing things

seeks to enlist the participation of as many people as possible. Barcelona is a city with a rich, lively and community-based culture, a city that actively plays its role as the capital of Catalan culture and one that has made this culture known far and wide. It is a city that stands today at the forefront of culture, determined to face the new challenges posed by the decisive moments our whole country is living.

Barcelona has made and continues to make a great effort to become an outstanding cultural capital. Today the challenge is greater than ever and we are many who believe that Barcelona should have the cultural structures specific to a capital city of a State. The work carried out in the year 2013 reflects the ambition of a city that acts as a big cultural facility from the standpoints of offering a community-based culture, of preserving cultural heritage, of promoting creation and talent, and of supporting the fabric of the creative industry. ●

A cultural capital where community is priority

The programme of activities commemorating the Tricentenary of the events of 1714 in Barcelona helps to place our city as the capital of Catalan culture. The Tricentenary activities, which got off to a resounding start with the inauguration of El Born Centre Cultural, encompass twelve months of intense cultural action throughout the entire city. El Born Centre Cultural, in particular, in addition to recovering a space of great symbolic importance, will allow us to build a platform from which to display the creativity and talent of our entire country. Indeed, since the time of its opening, El Born has already been visited by over one million people and it is the best possible example of Barcelona's role as the capital of Catalan culture at the present time. This is a decisive moment for Barcelona and for our commitment to promote a vibrant culture, to recover cultural heritage and to assure that the city contributes to the cultural debate in Europe. We are driven by the will to see confirmed, beyond the relevant figures, the status of Catalonia's capital city as a European centre of cultural vitality that is moved by a spirit of innovation and that makes its cultural narrative an instrument of inclusion and integration.

To make this possible, Barcelona has a magnificent cultural base formed by the cultural third sector – the network of cultural entities, associations, athenaeums and choral societies –, which is a fundamental part of the city's cultural system. The activation and invigoration of this cultural base has been one of the priorities of the City Council, which has made available for the second consecutive year in 2013 a fund of one million Euros for the recovery of some of our neighbourhoods' cultural centres. These facilities, which often act as veritable “civic lungs” of the city, have the mission of fostering creation and talent in Barcelona. A study conducted by the Ens de Comunicació Associativa (Associative Communication Entity) has pointed out the fact that over 70,000 Barcelonans

participate in entities and associations connected with popular and traditional culture, forming an extremely broad spectrum of people who are moreover cultural agents of the city. Clearly enough, these organizations form an unquestionable asset of our cultural base.

Providing support to the cultural third sector is a matter of fundamental importance for us. What's more, in the current context, it is particularly necessary to preserve and maintain the grants and agreements that the City Council offers this sector, just as it is to promote the City Council's own resources for strengthening the community-based cultural fabric, including the network of civic centres (which is receiving added impetus in this term of the City Council) and the network of libraries – which has consolidated itself in recent years as the best gateway to the city's culture. ►

The programme of the Tricentenary helps to place our city as the capital of Catalan culture.

A city growing on a rich cultural heritage

Aware of the importance of creativity to the development of a city, Barcelona City Council has continued to make great efforts to foster educational projects linked to creation. Programmes such as “Creators IN RESIDENCE at Barcelona’s Upper Secondary Schools” and EscoLab make the creative process a part of young people’s educational curriculum. New initiatives such as *Quadern Cultura* (Culture Notebook) and the BCN Cultural card, which have been promoted in 2013, also pursue this end, seeking to assure the presence of creativity in the learning and development process of our people. ●

A large part of our cultural system’s singularity, however, is based on a vast artistic, archaeological, historic and architectural heritage that is the legacy of a great many generations of Barcelonans who have made it possible for us to possess today collections and monuments of international importance. The civil character of our collections is a special feature of our heritage, which does not stem from imperial inheritances but is rather the fruit of donors and patrons who have helped to make them a reality, playing a role in which they have often substituted for Barcelona City Council. In short, there has not been any State behind it but rather a determined enterprising civil society that has acknowledged the great significance of our heritage and has put it at the whole country’s service.

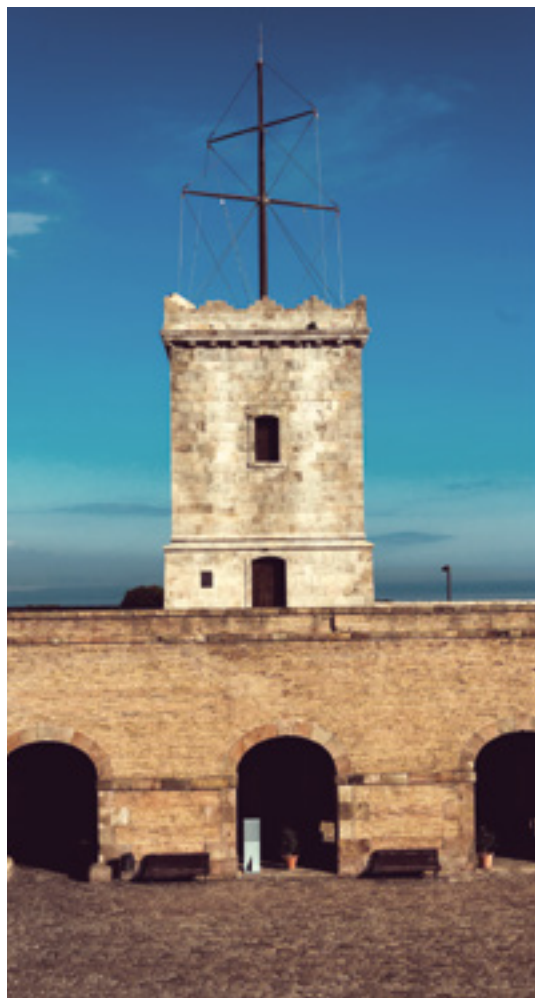
A good example of this phenomenon is the future Museu de Cultures del Món (Museum of World Cultures), which is set to open its doors early in 2015 and which is basing its exhibits on various private collections of the city, primarily including the Folch Collection. As a museum focused on the art of various cultures of Africa, Asia, the Americas and Oceania, it will be a unique institution for Barcelona that will strengthen our city’s image as a cultural capital. Another example of this is the Museu del Disseny de Barcelona (Barcelona Design Museum), which holds over 70,000 pieces and that we will soon be able to visit at its new headquarters on Plaça de les Glòries Catalanes.

Our city’s monumental and historic character necessarily involves a major task of recovering the architectural and archaeological heritage, and the City Council makes this intervention a priority. The recent start-up of the Barcino Plan, which entails a change of paradigm in the archaeological exploration of the city since it ►

Creators and artists find a space for creation in Barcelona

The creators and artists of the city are obviously a fundamental part of this big cultural facility with which we are dealing. They are the ones who tie us closely to the new trends of international art and creation through our city's artistic innovation and creativity laboratories. Barcelona's creativity map is formed by a dense network of facilities devoted to contemporary creation that draw each year over two and a half million visitors. These facilities include university schools specialized in music, art, audiovisuals and design that are European leaders, as well as, quite especially, the cultural undergrowth, which forms a cosmos in constant evolution featuring creation spaces, galleries, art spaces, exhibition halls, theatres, live music venues and more, where the most emergent and experimental proposals have a place.

Moreover, the commitment to art factories and the support of the city's alternative creation spaces have allowed the formation of a structure of centres that are drawing talent and generating avant-garde proposals in creation and innovation. In addition to being a resource for creators and a hotbed of talent (over 35,000 square metres of public space have already been made available to creation), the art factories transform the life of the neighbourhoods where they are located as well as acting as poles of attraction for international talent. Nau Ivanow in La Sagrera, Fabra i Coats in Sant Andreu and El Graner in La Marina are good examples of this. In 2013 the foundations were also laid for the incorporation into the network art factories of the Sala Beckett's Obrador and of a new dance creation space in Les Corts.

Another indicator of this role as the capital of creativity is the presence and growth of cultural festivals. These festivals are the most representative platform of Barcelona's creative vitality. Their impact and added value for the city's cultural and eco-

adopts proactive attitude with respect to the promotion of archaeological endeavours, has already begun to show results. The work at the basilica of Sants Just i Pastor, which has provided new findings in connection with the first Early Christian settlements on the Plain of Barcelona, is an illustrative example of the great deal we still have to learn about our past. Our job is to recover our heritage, to preserve it, to make it known and to highlight its value. ●

omic fabric are quite notable. Indeed, the prestige achieved by our cultural festivals at international level has helped to put Barcelona on the world creativity map.

What's more, the City Council's policy of promoting film shoots and the making of audiovisuals in Barcelona reflects this creative and innovative spirit. With nearly 2,500 filmings in 2013, Barcelona is now the European city that hosts the largest number of film shoots on its streets, counting feature-length films, documentaries, advertising, television and other productions.

Barcelona is also a leading city in the drawing and promotion of creative communities linked to innovation and the digital culture, including the world of apps, video games, telecommunications and emerging enterprises. This particular creative fabric is currently under expansion and shows a very young profile, with companies and people who are drawn to Barcelona by our city's creative and entrepreneurial character. This field is organized

through the platform BarcelonaLab as a laboratory of culture, knowledge, creativity and innovation that is open to all.

Lastly, Barcelona is not only an ecosystem of talent and creativity but also one of research and innovation, just as has been acknowledged by the European Commission on designating us as the first European iCapital. Scientific outreach and the promotion of innovation values form part of the city's cultural system. Projects like the Festa de la Ciència i la Tecnologia (Science and Technology Festival), the recently created Unitat de Ciència Ciutadana (Community Science Unit) or EscoLab are some of our cultural priorities. An intelligent city or, more particularly, a smart city, is only possible with an intelligent community, and that is something, in my opinion, that calls for a redoubling of efforts to define science and innovation as values specific to Barcelona's cultural system. ●

The knowledge economy, an engine of development

The big cultural facility formed by Barcelona is showing a growing entrepreneurial spirit in connection with knowledge. This is a spirit that will allow the city to consolidate the economic growth which has fortunately resumed in our city. According to a recent study promoted by Barcelona Centre de Disseny, we rank fourth among the world's most creative cities. A creative city is entrepreneurial, it promotes innovation, it is a talent hub and it is committed to the strategic sectors of the knowledge economy. By following this course, Barcelona is becoming a pole of attraction for creation, around which revolves a wide-ranging creative infrastructure formed by design, research and technology centres, art factories and spaces, art galleries, companies, cultural managers, universities, museums, architecture offices and much more.

In this respect, the data of the study *Barcelona, metròpoli creativa* (Barcelona, creative metropolis) – prepared by Barcelona City Council and the Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Barcelona Institute of Regional and Metropolitan Studies) in 2013, which analyzes the knowledge economy in our city – show that the creative economy is the one that is best withstanding the impact of the crisis and which generates the largest number of jobs. Barcelona is one of the leading European hubs of knowledge-intensive economic activities and creative undertakings. These activities generate over 100,000 jobs and represent 10% of the city's role as a publishing capital, with employment.

Barcelona's historical role as a publishing capital, with its large influence on publishing in Europe and Latin America, has paved the way for the new sectors of mass culture. Today the audio-visual and animation cluster represents the second pole of the city's creative industry. The entrepreneurial and advanced research network is organized

around the Barcelona Media cluster. Likewise, the city is a pole of excellence in design, with a sustainable and economically solid model, favouring the competitiveness of companies and organizations as well as the export of products and services.

One of the big milestones of 2013 has been the opening of the new headquarters of Disseny Hub Barcelona, which will be in full operation by the end of 2014. With Design Hub Barcelona our creativity will achieve worldwide visibility. It will serve as a working platform for design companies and industries that are of key importance for the knowledge economy of our city. ●

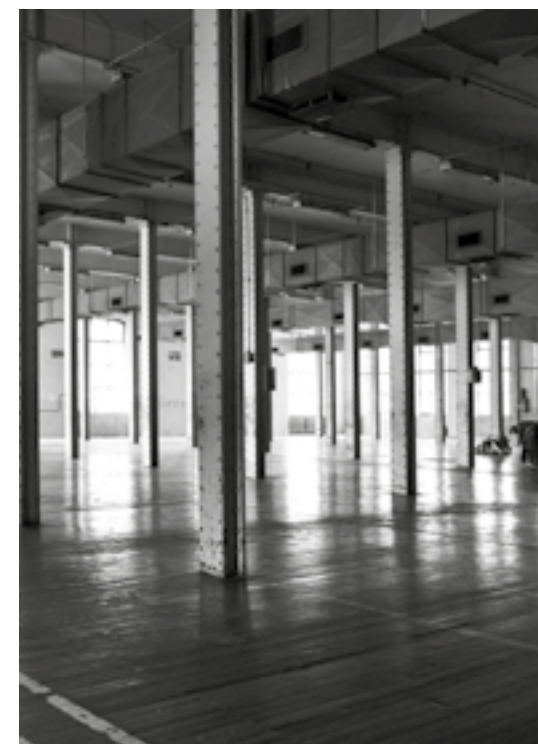
The social return on culture

In view of the complex financial situation of the city's large cultural facilities, in January 2013 the Mayor announced the creation of a cultural fund of 15 million Euros addressed to providing support for the promotion of these important centres. That decision, which expresses the Municipal Government's determination to strengthen the city's cultural fabric, allows the importance of our cultural system as a whole to be highlighted. Through its big facilities, the City Council has also been able to provide support to the performing arts, to music and to the visual arts, that is to say, to the city's cultural ecosystem.

Cities are an ideal place for cultural hybridization, the mixing of talents and the accumulation of creativities. Even though tradition leads one to define artistic creation as an individual and almost selfish act, today cities can offer a very suitable context for the forging of talent and creativity and in Barcelona we unquestionably possess the best conditions for achieving this end.

It is up to us to put our resources to work and to avoid wasting the great store of energy at our command, and in this respect we are convinced that we have an exceptionally significant cultural project under way. If we make Barcelona work like the big cultural facility which it is, the synergies will multiply our strength.

A few years ago Barcelona was right on the mark when it reinvented its big annual City Festival. Today La Mercè is a key moment in the life of the city: when it arrives, the spirit of our culture with its Mediterranean roots fills our streets with creativity for a few days and we all feel part of the big cultural project that Barcelona represents. Now, however, we have to prove that we are capable of keeping up the spirit of La Mercè throughout the year and of making our facilities, our cultural festivals and our monuments bubble

with the passion and intensity that characterize our great city festival. Likewise, it must be understood that the key to making Barcelona become a big cultural facility lies in emphasizing the social return on the large cultural investment that the city has made.

Indeed, it is only by seeing things in a comprehensive way that we will be able to take the real measure of our city's ambition regarding its cultural system and of the collective effort we have all made to build it. It would appear only natural, for this reason, to encourage support for all facets of this big cultural facility – the cultural third sector, major facilities, creators, artists, and the creative and cultural industry – to make Barcelona the city that we fervently wish for and that is now so close at hand: a cultural capital on a global stage. ●

Annual Report on Culture 2013

Reflections of the Executive
Committee of the Consell de la Cultura
de Barcelona (Barcelona Culture Council)
on cultural policy

1. Introduction

The Executive Committee of the Consell de la Cultura de Barcelona (Barcelona Culture Council) that has drafted this report acknowledges the praiseworthy task carried out by the first Executive Committee, created in 2007, which was responsible for starting up all the mechanisms of this independent body for civic engagement in the city's cultural policy.

The current Committee shows certain differences with respect to its predecessor, which had drafted the four previous editions of this report. These differences, which are reflected in the form and content of this year's report, stem from several causes: firstly, four of the seven members of the Committee joined it precisely in 2013, so this is the first time they have faced the challenge of drafting a document such as this. Secondly, the Committee now has some predecessors, just as the tasks entrusted to it now have some precedents. Far from simplifying the Committee's job, however, this

makes the challenge which it faces on drafting this report even tougher. The last report issued by the previous Committee forms a reference, a model and a milestone, all in one.

The basic goal that this Committee has set for itself with respect to the most significant aspects of the report for 2013 is to maintain their critical and theoretical character. Indeed, we want the report to be highly reflexive and to focus attention along the lines that were drawn in the previous Committee's last report, without neglecting the subjects of debate that have arisen since its appearance.

Even though it includes a brief appraisal of the specific analytical data of what is now known as the *creative industry*, this year's report seeks to avoid figures, balance sheets and budgets as far as possible and to focus on lines, arguments and proposals of cultural policy. This is why the subtitle with the word *reflections* has been added to it. ●

2. Consell de la Cultura de Barcelona

The Consell de la Cultura de Barcelona was created in 2007 as an independent body of civic engagement in the city's cultural policy. It is structured in the following way:

- The Plenary of the Consell is the body that carries out its consultative and advisory functions. It is formed by a maximum of fifty people, including representatives of the city's cultural organizations, representatives of the political groups on the City Council, people of recognized worth in the cultural field, and technical project managers and permanent observers from the various spheres of municipal cultural management. Among other functions, the Plenary has the authority to create delegate commissions for the purpose of opening participation and discussion to all the individuals, collectives and organizations that form the city's cultural system.
- The Executive Committee, which is chaired by the vice-presidency of the Consell and whose members are six persons of recognized worth in the cultural sphere appointed by the Plenary from among its members. The Executive Committee shows a clearly independent profile with respect to its functioning and it is the body that holds the executive authority of the Consell.
- The delegate commissions, which are created on the initiative of the Plenary of the Consell, are open to the participation of all persons who, either as individuals or in representation of organizations, collectives or companies, are directly related to the commissions' respective thematic or sectoral spheres.

2.1 References and precedents

The Consell de la Cultura de Barcelona was created with a set of specific features, although it was based on the model of similar bodies that have been operating for some time in various other countries.

According to the operative capacities assigned to them, these participatory bodies may be divided into two main groups:

- Those of a purely executive nature: United Kingdom (arts councils), U.S.A. and Canada (arts commissions, foundations and councils), and Sweden (Kultur-rådet), among others.
- The bodies which have basically consultative functions, such as those of the Netherlands (Kunstraad).

In some countries these bodies have both types of functions, as is the case, for example, in France and Chile. In France, although uniform centralized policies are nominally applied, they are usually channelled through DRACs (Regional Directorates for Cultural Affairs), which have a high degree of autonomy in the regions (the French provinces) where they act. That is to say, although it is true that the DRACs should apply the general principles of the cultural policy decreed by the French State, they have both executive and consultative autonomy to work in one direction or another, and to do so with greater or lesser intensity depending on each region's particular needs.¹

In the case of Chile, the Consejo Nacional de la Cultura y las Artes (CNCA - National Council for Culture and the Arts) is also a body with both executive and consultative functions. The CNCA has a decentralized management, which has led to its very firm establishment in the territory, ►

1. The web-based European project Compendium (<http://www.culturalpolicies.net>) provides comparative information on the cultural policies in the European countries.

and it has strong clear lines of action and a direct budgetary endowment, making it perhaps the most agile and effective of all the models which we have analysed.²

2.2 Authority and operation

From the standpoint of the competences which have been described above, it may be affirmed that the Consell de la Cultura de Barcelona is unique inasmuch as it is of a hybrid nature with respect to the authority that is vested in it. This is also true of the French and Chilean bodies as has just been explained, but in the case of the city of Barcelona, the Council's scope of action is confined to the strictly local sphere, giving it a very notable immediacy and operative agility.

On the one hand, as described above, the Plenary and the sectoral commissions operate as consultative bodies while the Committee, on the other hand, carries out the executive functions of the Consell.

According to the Consell rules and regulations, the Committee's executive competences are:

- To report, on a fixed basis, on:
  - The creation of new municipal cultural bodies or facilities.
  - The municipal legislative and regulatory plans concerning aspects of cultural or artistic policy.
  - The appointment of the heads of municipal cultural facilities.
- To participate in the allocation of grants in the sphere of culture, within the framework of Barcelona City Council's rules on grants.
- To nominate the members of the juries of the City of Barcelona Awards.
- To carry out all the functions that are expressly entrusted to it by the Plenary of the Consell de la Cultura de Barcelona.

Accordingly, the Committee's executive authority clearly embraces some highly sensitive spheres (awards, grants, appointments, etc.) which are not the competence of the great majority of its counterpart bodies and which, in the case of those bodies, consequently lie outside the scope of civic engagement.

Moreover, aside from these functions, the Committee is also in charge of drafting the annual report, that is to say, the document now under the reader's consideration, which – as mentioned above – seeks to focus this year on certain theoretical and critical reflections with respect to the general lines which, in the Committee's opinion, should be followed by the cultural policy to be implemented by Barcelona City Council. ►

The Committee's executive authority comprises some highly committed spheres and areas that are not within the competence of the great majority of its counterparts.

2.3 Aims of action

The first reflection directly concerns the Consell operating protocol. In fact, we take up a proposal that the previous Committee had already submitted to the Plenary in a document of December 2011: “In order to involve society in the definition and management of the cultural policies, it is advisable to take full advantage of the instruments of civic engagement: the Culture Council and the Executive Committee.”

In order to channel this recommendation and to put it into practice, the current Committee aligns itself with a series of proposals that the previous Committee had already started to implement or wished to implement, their purpose being to activate the work of the Consell, to give it visibility and to make it more effective. To achieve these goals, the Committee will make all possible efforts to:

- Promote conversations, meetings and direct contacts with the city’s cultural representatives and especially with those who seek to obtain public funding through the Institut de Cultura de Barcelona (Barcelona Culture Institute) grant schemes.
- Foster dialogue between the Committee and the Plenary of the Consell in order to strengthen the role of the Plenary in the consultative functions that are entrusted to it.
- Activate the dialogue between the Committee and the sectoral commissions, which are extremely important instruments for gathering the impressions of the various cultural sectors.

Both the dialogue with the Plenary and that with the sectoral commissions should provide the Committee with elements and contents for subsequent reflections and recommendations.

Aside from that, the Committee has also proposed the organization and structuring of a forum of debate and dissemination of cultural policy that will bring together representatives and experts of diverse provenances and sectors. Firstly, this forum should be a platform that will allow all types of experiences to be made known for the purpose of shedding light on the main points of discussion of the matters concerned. Secondly, the forum should be a showcase for the Consell de la Cultura de Barcelona, especially its Executive Committee, in order to spread the knowledge of their existence and rationale.

On the basis of the contact with the sectoral commissions and the Plenary of the Consell, the Committee will seek to gather, systematize and structure sufficient elements in 2014 to plan, design and organize this forum for the year 2015. This is consequently the intention for the longer term as well as the natural and logical result of the rest of the envisaged objectives. ●

3. What we understand by *culture*

In order to avoid misunderstandings and, above all, to clarify the principles on which all our reflections in this report are based, we wish to make a brief mention of the implications of the term *culture* as we use it on these pages.

Whenever we speak of *culture*, we do so in the broadest sense of the term which is, in fact, its proper sense. Consequently, when we say *culture* we are not referring only to the expressions and manifestations of any artistic discipline but also and mainly to the set of values, models and traditions that form and characterize our society and that define and structure it.

Accordingly, we wish to make it clear that the standpoint from which we approach the cultural phenomenon is intimately and permanently tied to this social dimension that is inherent to it. The culture of which we speak is that which allows people to develop a critical thought process, to take recourse to valid models, to establish references, and to generate identities that can be socially vertebrated.

Just as was pointed out in the previous report, we believe that it is necessary to transform the social perception of culture so that it will come to recover the essentiality and prestige that are specific and pertinent to it. Culture is the highest expression of the social condition of the human being and it must be understood and respected as such. ●

4. Lines of cultural debate

For some time now, the most widespread topics of cultural debate have swung towards areas that are rather philosophical, so to speak. It would appear that the forums of discussion on cultural matters have abandoned controversies that had become recurrent and finally proved sterile up to a certain point; these are considerations that had traditionally dealt with isolated facts and actions, with specific sectors and with restrictive interpretations of what we call *culture*.

This shift in analytical focus has most likely been the result of a gradual replacement of the industrial dimension of culture as a pretext and model for cultural policies in favour of the social dimension that we mentioned above. This change in course has become patent in recent times in published essays in the form of articles and books and in meetings and conferences.

What's more, as may be reasonably believed, the economic, social and political situation in recent years would appear to have come to shape the updated social and anthropological landscape of the theory of cultural policy.

In our Committee's opinion, the key points summarizing the general change of direction would be the following:

- Cultural rights: the common good and public service
- Central importance of culture on the public agenda
- Accessibility of culture: horizontal approach and education

4.1 Cultural rights: the common good and public service

The cultural rights of people are explicitly assured by the Autonomy Statute of Catalonia, which provides in its Article 22:

Rights and duties in the cultural sphere

1. All people have the right, under conditions of equality, to access culture and to the development of their individual and collective creative capacities.
2. All people have the duty to respect and preserve the cultural heritage.³

Point 1 of this article recalls Article 27 of the Declaration of Human Rights, which states:

1. Everyone has the right freely to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientific advancement and its benefits.
2. Everyone has the right to the protection of the moral and material interests result-

ing from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.⁴

4.1.1 The common good

The predominance of policies largely oriented to the industrial aspect of culture has all too often led to the neglect of manifestly important principles which paradoxically are indeed mentioned explicitly in the articles cited above: the accessibility, equality, freedom and solidarity of cultural practices.

As a result of this neglect, the most important aspect of culture – its base, trunk and foundations –, has been disregarded, namely, the cultural phenomenon's social implications. This has produced in turn, in what may even be said to be a natural and expectable but not desirable way, a generalized disaffection with the cultural phenomenon.

If it is assumed as a basic principle that culture is an intangible entity that belongs to the greater part of society and that society itself should be responsible for governing and administering it through the participation mechanisms that are established as valid, this means that we understand culture to be a common good which should be preserved and in favour of which we should work. The consideration of culture as a common good (and perhaps we could even say as a *common benefactor*) makes it necessary to reconsider the political implications, that is to say, the effects that this condition should have on its political management.

4.1.2 Public service

The segmentation of culture into *cultural consumer products* has caused the immense majority of people to come to have the sole option of feeling themselves to be *consumers* when, in reality, ►

3. GENERALITAT DE CATALUNYA. Estatut d'autonomia de Catalunya 2006 [online]. www.parlament.cat/porteso/estatut/eac_ca_20061116.pdf [Retrieved: 26 February 2014].

4. UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. The Universal Declaration of Human Rights. [online]. www.un.org/en/documents/udhr/ [Retrieved: 26 February 2014]

they should be generators of and, above all, direct participants in culture as a primary social expression.

To correct this anomalous situation, in the first place the cultural policies should be capable of generating cultural participation habits and subsequently they should contribute to the consolidation of those habits. In this way, the social dimension and the cultural dimension of the policy would be parts of one same thing: they would be the warp and weft of communities effectively engaged in day-to-day cultural life.

This step would be a great help towards achieving unquestionable generalized prestige and respect for all cultural expression: a prestige and respect that are vital if culture is to take its place with sufficient assurance of security and continuity.

All the actions that assure progress in this direction will contribute decisively to the social acceptance of culture as a common good and to the perception of cultural policies as a public service.

4.2 Centrality of culture on the public agenda

Culture forms the backbone of any society: it generates references and debates, it causes conflicts and it draws frames of understanding. Culture is a social activator possessed of incalculable effective power. For these reasons it should not be governed by business laws alone, but rather quite the contrary: it should have a status of inviolability and security that assures a timeless stability.

After years of a certain amount of abuse in the opposite direction, we consider it necessary to eliminate criteria and language that have an excessively commercial tone and form from the discourse and practice of cultural policy. Culture should maintain a central position in municipal

policy. All actions should be observed from a cultural perspective and, in short, all policies should be at the service of culture as the backbone of society.

As mentioned in the previous report, the fact that it is tacitly accepted that public expenditure on culture should always have a justification in financial terms has a perverse effect. This idea bolsters the underlying belief that culture, in itself, is worth nothing and, consequently, a commercial, corporate or financial pretext that translates into a monetary value should always be found for any cultural action.

In this respect, it would perhaps be well to recall the document that the Executive Committee addressed to the Plenary of the Consell de la Cultura in September of 2010. Under the title “Cultural Policies in Times of Financial Crisis”, the Committee highlighted a series of arguments that we still consider valid:

In the present context of economic crisis, the Executive Committee of the Consell de la Cultura de Barcelona considers it appropriate to recall – before this temptation makes its way into the discourse and debate on the use of public resources in precarious times – that the comparing of social policies and cultural policies, as if the social policies were a necessity and the cultural policies a decorative luxury, should be avoided, because cultural policies are social policies. In this respect the Committee states that:

- If up to now it has been affirmed that culture is an economic engine, this continues to be true.
- If up to now it has been held that cultural creativity is an essential factor in the progress and transformation of our society, this continues to be true.

- If up to now it has been claimed that culture is fundamental to the education of citizens and to raise the level of society as a whole, this continues to be true.
- If up to now insistence has been placed on the fact that culture is an instrument of social cohesion and of integration of diverse collectives, this continues to be true.

For all these reasons, due to the demands of a misconceived austerity that will take its toll in the future, we should not cease to stay the course of our cultural policies and we should continue to make a determined investment effort in culture that is up to the standards of our aspirations as a society.

To counter this biased idea of austerity, just as was pointed out in the Committee’s document, and to avoid above all the perception of culture as an unnecessary luxury, we believe that this is the time to recover the multidimensional values of culture *per se*: social and personal values, educational values, values of the present and, above all, values of the future. Now is the time to restore the prestige of culture and to promote it as an element that is inseparable from the human condition.

4.3 Accessibility of culture: horizontality and education

We spoke previously of the importance of the perception of culture as a common good. In order for something to be a common good, however, it must precisely be common. Beyond the tautology that this may entail, it is evident that if something is not accessible to everyone, if it does not belong to all, then it is not common. Likewise, if it is not common, neither is it usual.

As previously mentioned, the Autonomy Statute of Catalonia states, “All people have the right, under conditions of equality, to access culture”. This is a brief article, but it contains two very valuable ideas: that accessibility to culture should be universal and that this accessibility should be governed by the principle of equality.

To be consistent with these two ideas, the cultural policies should promote, firstly, everything that channels culture as a common goods, as a good that belongs to society and as a good that reverts to society in a public and accessible way.

In this way, public services would be supported and the actions and projects that produce public goods would be prioritized over the actions and projects addressed to personal benefit and profit.

4.3.1 Horizontality

When we speak of *horizontality*, we are referring to a series of factors of diverse nature which, in turn, contribute in different ways to the achievement of conditions that favour the general access to culture and direct participation in the cultural phenomenon, while helping to improve citizens’ perception of cultural manifestations, whatever they may be.

We are referring, for example, to social and cultural centres under hybrid management, which are the outcome of cultural participation and initiative and which also carry out an important educational task. We are also speaking, however, of mechanisms that should help make cultural institutions and facilities classless, so that any citizen can become a participant in culture instead of a mere consumer of cultural products.

That is to say, the ultimate goal of horizontal organization (or the first goal, depending on how ►

one considers it) is for the cultural phenomenon to be seen on the same everyday level as any other social manifestation, and not as a product created “above” for consumption “below”.

Nevertheless, on implementing any measure of horizontal organization, it is indispensable to avoid a stratified classification of cultural expressions. Such a classification, which is tempting because it is practical, may hinder achieving horizontality. That is to say, it is necessary to avoid as much as possible the creation of *cultural circumscriptions*, which are marked areas or ghettos where one finds cultural phenomena of one type alone and not of any other type, and where certain expressions are not accepted. Such ghettos contravene both the principle of equality and the principle of freedom of access to culture. They are perverse presuppositions.

In such cases, the horizontal organization of culture allows an overall levelling. The roles in the cultural phenomenon become shuffled and everyone can carry out the functions which he or she considers most appropriate. People can avail themselves of the medium of cultural expression of their choice. Everyone takes part in culture in the same way, and this, in short, effectively helps to make culture a genuine instrument of social cohesion.

4.3.2 Education

We only include this section on education under the umbrella of accessibility because we believe that accessibility is the sphere in which we can most clearly highlight the intersecting area between culture and education, not because of a hierarchical criterion.

We have no doubt that the presence of culture in education should be fostered, because in fact education itself should be, in a certain sense, an instrument of culture. An effective education,

a system that will be capable of awakening the critical sense in children and the feeling of belonging to a community and of building a social fabric, is a cultural education.

These principles, which already form the basis of Catalan education today, now re-emerge vigorously through different groups and educational projects promoting culture.⁵

Systems that encourage individualism, constant competition and the atomization of children foster a model of society that has proven to be invalid, harmful and, in recent times, even dangerous.

Although these proposals perhaps go beyond the sphere of cultural policies, extending well into the competences of education, it cannot be denied that culture and, consequently, cultural policies as well, should work in favour of a change for the better. This means that cultural policies should do everything they can to foster an effective cultural education. This formula is doubtless the best way to motivate an active lifelong cultural participation; a direct route via which culture can be accessed.

At a time when it is becoming evident that the digital communication media, and what are incorrectly referred to as *social networks*, may in practice be a tool of social isolation, we consider that culture, and community activities derived from culture, may help to pull in the opposite direction as an instrument of social reconstruction. In order for this to happen in a generalized and effective way, however, cultural education must have previously played a leading role. ●

5. GARCÉS, Marina. *Un mundo común*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2013, p. 85.

Our city has one of the leading European clusters of knowledge-intensive economic activities and creative activities.

5. Economic considerations

We have sought to make it clear that in this report we wish to distance ourselves intentionally from quantitative data (public figures, invoicing, workers, etc.) because we consider such details to be unsuitable indicators for the appraisal of an eminently intangible phenomenon. Nevertheless, taking up Point 1 of the Committee's aforementioned document, we find it necessary to highlight the role of culture in business terms since it cannot be denied that culture sector companies are one of the economy's driving forces.

According to the preliminary results of the *Mapeig de les indústries culturals i creatives a Catalunya* (Mapping of the Cultural and Creative Industries in Catalonia), which is now under completion by the Department of Culture of the Government of Catalonia, the financial weight of the culture sector may be calculated at 5.89 % of the GDP.

The aforementioned study states that over half of the jobs and 45% of the companies working in the culture sector are located in Barcelona. This fact highlights the indisputable economic impact of the so called *cultural and creative industries* in the Catalan capital.

The new edition for 2014 of the report *Barcelona metròpoli creativa* (Barcelona Creative Metropolis) prepared by the Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (Barcelona Institute for Regional and Metropolitan Studies), states that our city has one of the leading European clusters of knowledge-intensive economic activities and creative activities. In fact, creative activities in Barcelona generate over 80,000 jobs, representing 11% of the city's employment.

Additionally, according to the Barcelona Media foundation, the capital of Catalonia concentrates almost 70% of the employment in the cultural sector of the autonomous community. Barcelona

is the leader in the publishing industry, with a big impact on this sector in Europe at large and in Latin American as the foremost Spanish-language publishing city. The audiovisuals, communication media and animation cluster is the second pole of Barcelona's creative industry.

To all these considerations should be added the data of the Baròmetre de la Comunicació i la Cultura (Communication and Culture Barometer) which describe the cultural participation of the Barcelonans (that is to say, their so called *cultural consumption*). Although the study presents the data on previous years (the data for 2013 are not yet available), trends may in any case be drawn from them.

According to this report, the cultural consumption in the city of Barcelona remained basically stable between 2008 and 2012 with an increase of 2.1%, marking a certain growth trend. Young people continued to be the age group with the most active cultural participation although this fact may be influenced by the circumstance that the report takes into consideration the consumption of video games, which are a *cultural product* that older generations do not *consume* on such a widespread basis.

It is revealing to compare the individual cultural consumption data with the data on cultural consumption in the public space. While 96.4% of Barcelona's population states that it carries out some type of individual cultural consumption, the figure for cultural consumption in the public space drops to 70.2%.

According to the Baròmetre, in the same 5-year period of 2008-2012, the consumption of books, music, cinema and concerts remained stable with hardly any significant rise or fall. In contrast, both performing arts entertainments and exhibitions underwent a growth in attendance of nearly 5%. ►

6. The scientific aspect of culture

To conclude these considerations on the economic implications of culture, mention should be made of the cultural phenomenon's importance with respect to Barcelona's tourist identity. If it is wished to truly promote a tourism that is respectful of the city and its inhabitants, there should be a clear conception of the line of action to be followed in the field of cultural policies tied to tourism.

It would perhaps be necessary to take advantage of these policies to generate actions that would be valid for both visitors to the city and the Barcelonans themselves. These actions need to be capable of motivating the city's residents to defend a cultural identity whose traits could be considered rather unclear at present. ●

The dialogue between science and culture is not new. In fact, the evolution of the human species has inseparably accumulated a genetic and cultural baggage that has favoured our continued adaptation to the environment and that identifies us as a species.

Scientific knowledge should become a fundamental ingredient of the culture we desire for our citizens: it gives us the capacity to analyse and appraise and it distances us from fanaticisms; it helps us to understand and decide, and to accept differences, which are often actually inexistent if one has a deeper knowledge of the mechanisms that generate them. Scientific knowledge makes us freer.

Science and culture share ingredients on which we wish to base our country's growth: creativity, innovation and morality, the latter understood as the search for the ultimate truth. They help us to understand the world around us and, what is perhaps more important, they help us to foresee its evolution.

Consequently, it is necessary to strengthen all channels to make science part of our day-to-day lives, from the treatment it receives in the communication media to its presence in the various public spaces and, quite especially, in the field of education.

Moreover, the significance of science can also help us to recognize the intrinsic value of culture. No one doubts the need for science and the need to invest in it. No one doubts the importance of research, even if it very often has objectives which are distant, hardly tangible or difficult to apply at the present time. This is exactly what has to be demanded for culture, that is to say, everyone should come to see that culture is necessary and, accordingly, that it is equally necessary to invest effort, time and money in it, even if its objectives may be intangible or seemingly lacking in practical applicability. ●

7. Some experiences

In recent times we have witnessed the birth, development and establishment of many proposals that work according to the principles of cultural centrality described in this report. Although these pages cannot provide an exhaustive account, we would like to make a brief review of a few examples that we consider particularly significant because of the visibility they have achieved, the discussions they have generated or the suitability they have shown themselves to possess.

From the standpoint of the horizontal management of culture, we wish to highlight the experiences of the *cases de la festa* (popular festival houses) and the *fàbriques de creació* (art factories), which arose under the umbrella of Barcelona City Council. Mention should also be made of the venue Can Batlló. This industrial building has been given a new lease of life by the Sants neighbourhood movement and it marks an important milestone in the social dimension of culture. Like the civic centres in their day, Can Batlló may represent a turning point in the management of the city's cultural facilities and it may serve as a model for future interventions.

Of the many projects that draw culture and education closer, we would like to highlight four in particular. The first, “Creators IN RESIDENCE” at Barcelona's Upper Secondary Schools”, is a municipal project currently in its fifth edition. Its purpose is to place a creator in direct contact with secondary school students. The second experience, “Cinema in Course”, began in 2005 and is now on the verge of becoming an international programme. It is an educational project designed for primary and secondary schools. We should also mention “Building Gazes”, another training project on film language. Lastly, mention should be made of “Newton's Tangerine”, an innovative project involving various interventions

that is focused on education in the intersection of science, the arts and technology.

We have witnessed the appearance and consolidation of artistic venues committed to self-management and transdisciplinarity with the purpose of generating critical flows in an audience that is acquiring an increasingly participatory role in the creation and exhibition processes. Such venues include Sala Flyhard, Mutuo, Zumzeig and nunArt. Barcelona City Council should do everything possible to facilitate venues of this type. Legislation is often found to be lagging behind current needs and on many occasions we have seen how vitally important cultural hubs have been put in jeopardy for reasons unrelated to the activity carried out there. It is true that in recent years the Institut de Cultura de Barcelona has mediated in several cases, but we should not lower our guard at such a complex time as the present. We also wish to remark on the tremendous job that has been carried out by the Indigestió collective with digital channels and forums organized in recent years on the subject of culture and society.

Likewise, we would like to highlight some platforms that have helped to give visibility to various collectives. Firstly, the independent publishers grouping called “Nosaltres som els altres” (We Are The Others) has succeeded in positioning small publishers on a publishing-house map that appeared to be monopolized by large-scale groups. Secondly, the fairs and meetings of independent record companies that are giving the sector a healthy push at a difficult time. And lastly, the Arts Libris fair that is a joint initiative between various artistic sectors including engraving, book arts, photography and artist's books. Under the auspices of the Department of Culture of the Government of Catalonia the fair has had a notable impact and influence on the art world.

To sum up, we also wish to mention some interesting initiatives in the field of cultural business: the appearance of numerous bookshops, such as La Impossible and No Llegiu, or the commercial union of booksellers of the Gràcia district, who decided to join forces to better highlight the activities they carry out as literary dissemination centres rather than as book retailers in the strict sense of the term. ●

8. By way of conclusion

AT THE PRESENT TIME, perhaps more evidently than ever before, culture should exercise its social responsibility and play a decisive role in the face of a certain blockade that exists in the political and economic organization of our society.

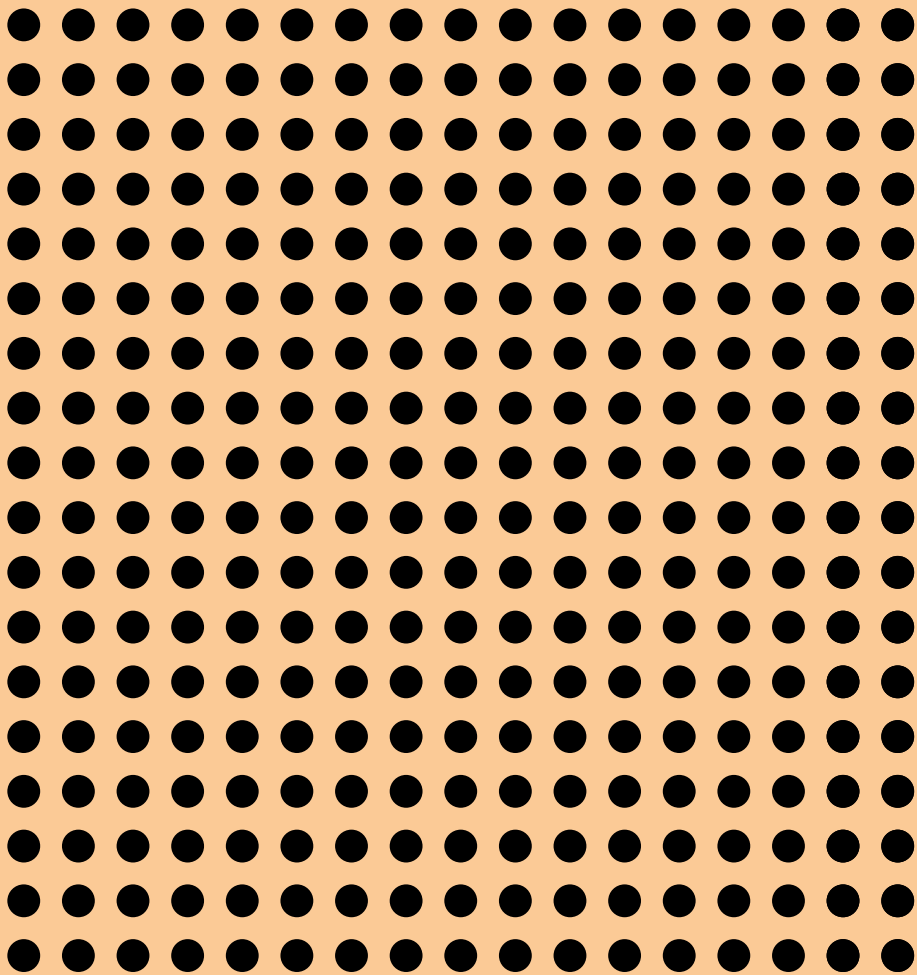
The essential aspects of our cultural condition (self-awareness and the knowledge of our own environment, a critical stance, the capacity of empathy and of detachment, intuition, creativity, etc.) are at this moment indispensable mechanisms and instruments for redefining common values and for establishing new criteria of political action. Consequently, it is necessary to consider culture in all policies in order to assure that, by means of culture, we will be able to avoid the pitfalls along our path. ●

The Executive Committee of the Consell de la Cultura de Barcelona is formed by Montserrat Vendrell Rius, Vice President of the Council and President of the Executive Committee; Miquel Cabal Guarro, Toni Casares Roca, Xavier Cordoní i Fernández, Daniel Giralt-Miracle and Elena Subirà Roca.

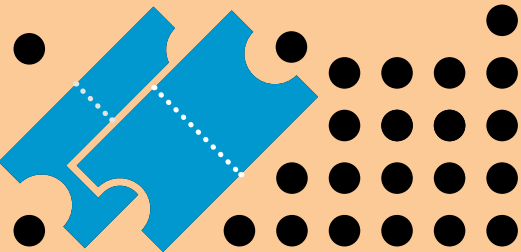
Main cultural indicators for the city of Barcelona 2013

Context

City’s population — 1.6 M
Population of the metropolitan area — 3.2 M
City’s surface area — 101.4 km²
Metropolitan surface area — 636.0 km²
Tourists at the city’s hotels — 7.6 M
Buildings on UNESCO’s
World Heritage List — 8

Performing arts spaces

2.3 M
spectators at performing
arts auditoriums

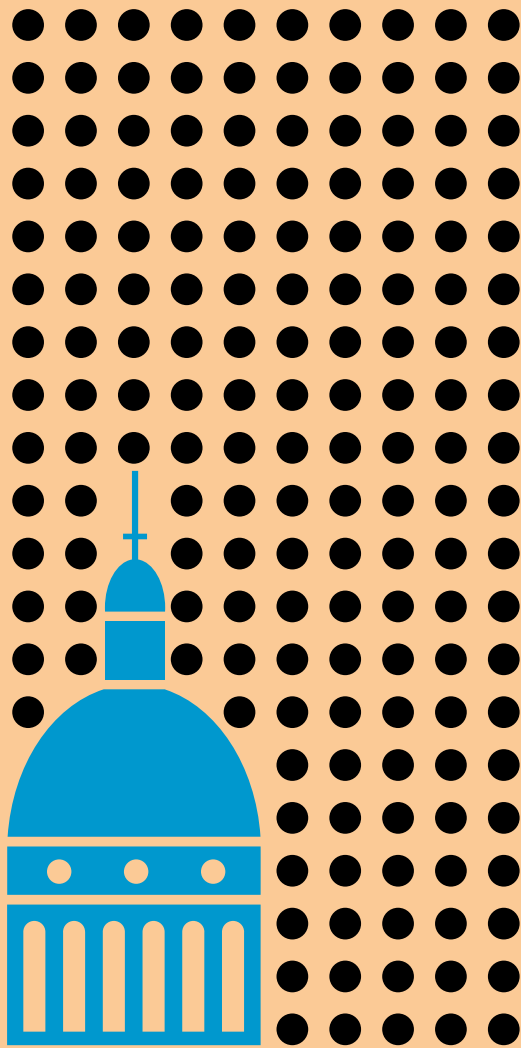
Performing arts auditoriums — 57
Theatre performances — 11,338
Attendance to performances — 52%
Shows with over 25,000 spectators — 13
General public’s rating of theatre shows — 7.5

Concert spaces

876,025
spectators at
large auditoriums

Large auditoriums — 3
Attendance to large auditoriums — 69.6%
Live music venues — 22
Concerts with over 5,000 spectators — 13
General public’s rating of concerts — 7.7

Museums and exhibition spaces

20.9 M
visitors to museums,
exhibitions and collections

Museums — 55
Museum and exhibition spaces and venues — 66
Visitors to the 10 most attended spaces — 13.2 M
Centres with over 500,000 annual visitors — 15
Temporary exhibitions with over 100,000 visits — 11
Contemporary art galleries spaces — 26
General public’s rating of museums and exhibitions spaces — 7.9

Cultural festivals

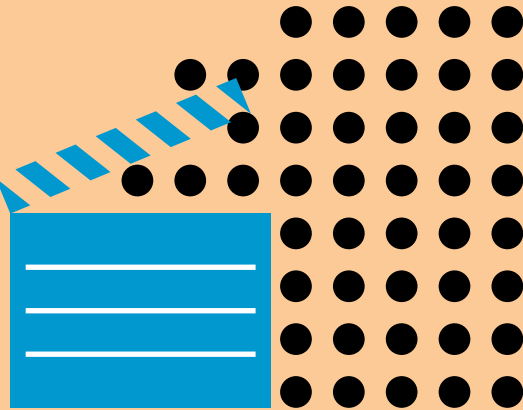
156
cultural festivals in the city

No. of cultural festivals with over 100,000 people in attendance — 5

Books

Books published in Barcelona — 31,031
Digital books — 18%
Paper books — 82%
General public’s rating of book shops — 7.5

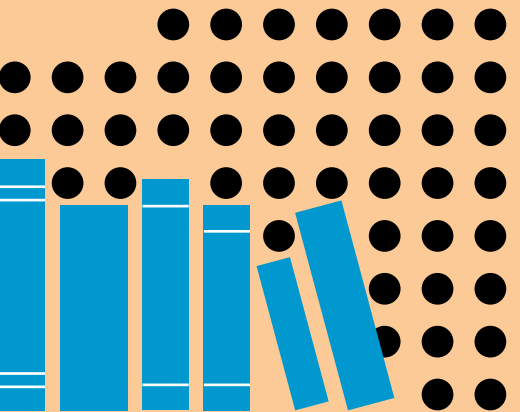
Cinemas and film
shoots in the city

5.1 M
cinema spectators

Cinemas — 32
Cinema screens — 203
Film screenings — 218,741
Film shoots in the city — 2,494
Feature films shot in Barcelona — 50
General public’s rating of cinema — 7.2

Barcelona Libraries

6.3 M
visits to Barcelona
Libraries network

Network libraries — 39
Network libraries / 100,000 inhabitants — 2.4
Book loans / inhabitant — 2.6
Barcelona residents with library card — 53.6%
General public’s rating of public libraries — 8.0

Creation spaces

Art Factories network — 22,840 m²
No. of private creation spaces — 12
No. of public art factories — 9

Civic centres

No. of civic centres — 51

City festivals

Barcelonans who attended the Festival of La Mercè — 35.2%
General public’s rating of city festivals — 7.7

Support to entities

ICUB subsidies to cultural projects and activities — 3.7 MEUR
Applications submitted that received funding — 49%
ICUB subsidies to cultural infrastructures — 2.5 MEUR

Sources: Àrea Metropolitana de Barcelona, Associació d'Empreses de Teatre de Catalunya (ADETCA), Associació de Sales de Concerts de Catalunya (ASACC), Barcelona-Catalunya Film Commission (BCFC), Biblioteques de Barcelona, Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona, Òmnibus municipal survey (Ajuntament de Barcelona), Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC), Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Societat General d'Autors i Editors (SGAE) and Turisme de Barcelona.

Per completar la visió de la vida cultural a Barcelona durant el 2013, entreu a <http://barcelonadadescultura.bcn.cat>, el lloc web d'indicadors i dades culturals de la ciutat que integra en un mateix espai de consulta els indicadors anuals dels principals equipaments culturals, les dades dels festivals i de les principals festes de ciutat, la relació de les entitats culturals que reben el suport de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i un potent cercador de dades. Tota la informació del web està disponible, a més, en diferents formats de dades obertes.

Para completar la visión de la vida cultural de Barcelona durante 2013, puedes consultar <http://barcelonadadescultura.bcn.cat>, el sitio web de indicadores y datos culturales de la ciudad que integra en un mismo espacio de consulta los indicadores anuales de los principales equipamientos culturales, los datos de los festivales y de las principales fiestas de la ciudad, la relación de las entidades culturales que reciben el apoyo del Institut de Cultura del Ayuntamiento de Barcelona y un potente buscador de datos. Además, toda la información del web está disponible en diferentes formatos de datos abiertos.

To complete this view of the cultural life in Barcelona in 2013, visit <http://barcelonadadescultura.bcn.cat>, the website on the city's cultural data and indicators that presents, in a single reference space, the annual indicators of the leading cultural facilities, the data on Barcelona's foremost cultural festivals and city festivals, the list of the cultural entities receiving support from the Barcelona City Council's Institut de Cultura (ICUB), and a powerful data search engine. What's more, all the information on this website is available in various open data formats.